

Ebben az esetben rendszeren olyan helyet keres magának, a honnan jól lát fészkéhez; gyakran egy a tengerben magánosan álló szirttel is megelégszik. Ha már megtaláltuk a tájat, esetleg a helyet, a hol fiókat gyanítunk, úgy ezt szorgos gonddal kell alaposan megvizsgálnunk. Az a körülmény, hogy a fióka csodálatosan kövér, teste miatt nehezen mozog, jelentékenyen megkönnyíti a keresést, mégis rendkívül ritkán találni meg. A talaj, a hol a fióka megbúvik, oly sajátágosan rendeltett természetes védelemre, hogy jobbat alig találhatna. Borsónagyságú vörös, sárga és szürke színű quarczhomokszemek fedig a sziklák közötti talajt. Az ugyanilyen színezetű osztriganyitogató fiókának nem nehéz ezen a tarka homokháttéren úgy elrejtőznie, hogy a kereső figyelmét teljesen kikerülje. A fióka felfedezésének nehézségében rejlik annak oka, hogy fejlődése külön tanulmányt igényel, a mely még a jövő feladata és rendkívül nagy érdekü.

Borgå, Finnland, 1912 szeptember 10.

stärker wird, je näher man dem Jungen kommt. Eine eigentümliche Tatsache ist, dass der alte Austernfischer, sobald man das Junge entdeckt hat, in einem Augenblicke, nun aber vollkommen still, verschwunden ist und auch später nur dann und wann herbeifliegt, um nach einigen Schreien wieder zu verschwinden. In solchem Falle sucht er gewöhnlich einen solchen Platz aus, von wo er eine gute Aussicht über „die Heimat“ hat. Dieser Platz besteht sehr oft aus einem entlegen in der See liegenden Stein. Hat man nur einmal die Gegend oder noch besser die Stelle, wo man das Junge vermutet, entdeckt, so muss dieser Platz mit der grössten Sorgfältigkeit durchsucht werden. Die Tatsache, dass sich das Junge seines famos speckigen Körpers wegen nicht bewegen kann, unterstützt gewiss bedeutend das Suchen; doch ist es immer ein ausserordentlicher Erfolg, wenn man eines findet. Der Boden, wo das Junge sein Versteck wählt, ist so eigentümlich zu natürlichem Schutze geeignet, dass es einen besseren kaum finden kann. Erbsengrosse Sandkörner aus Quarz in roten, gelben und grauen Farbennancen bedecken den tonhaltigen Boden zwischen den Steinen. Mit diesem bunten Sand als Hintergrund ist das gar keine schwere Sache für das Junge des Austernfischers, das eben diese Farben in seiner Tracht trägt, sich so gut zu verbergen, dass er sich der Aufmerksamkeit des forschenden Suchers ganz und gar entziehen kann. Die Schwierigkeit der Entdeckung des Vogels macht, dass die Entwicklung des jungen Austernfischers ein besonderes Studium bietet, welches noch gar nicht beendigt und voll grösstem Interesse ist.

Borgå, Finnland, den 10. Sept. 1912.

Kisebb közlemények.

A madarak vonulási magasságának kérdéséhez. Az ornithologiai irodalomba¹ bevételt TENNANT angol astronomusnak következő megfigyelése: 1875 őszén TENNANT a nap diskusának teleszkopikus vizsgálata közben sok madarat vett észre, a mint azok teleszkopjának látómezőjén átvonultak. TENNANT a madaraknak a föld felületétől merőlegesen számított magasságát kb. 7 kilométerre becsülte. — E sorok írója szerencsés véletlen folytán abban a helyzetben volt, hogy hasonló jelenséget figyelhetett meg. Naplóm 1898. évi szeptember hó 2-án írott lapján a következőket jegyeztem fel:

A holdtölte teleszkopozása közben, esti 11 óra körül (54-szeres nagyítás) megfigyeltem néhány. a hold diskusán átvonuló madarat. Egyik csoportjuk. a melynek tagjai meglehetősen nagy távolságban ($\frac{1}{2}$ —1 percnyi időközben) követték egymást, meglehetősen nagy madaraktól állott (valószínűleg vízimadarak, kócsagok?, bölömbikák? voltak). Nagyon hajlott, hegyes szárnyaik lassú csapdosása tisztán kivehető volt. (A hold átmérőjének vonalára 4—5 szárnyecsapás esett.)

A megfigyelés helye: Segewold, Livlandban (kb. $56^{\circ} 57'$ é. sz., $41^{\circ} 46'$ k. h. Ferrotól.)

Mathematikus bűvár bizonyára ki tudná közelítőleg számítani e vonuló madarak kétségtelenül nagy magasságát.

Szent-Pétervár, 1912. febr. 6.

KAYGORODOFF D.

Az apró madarak és a tövisszűrő gébics. Ismeretes dolog, hogy az apró madarak ellenségeik közeledését bizonyos vészhangokkal jelzik. Megfigyeléseim szerint a kertemben fészkelő apró madarak a tövisszűrő gébics megjelenésekor ugyanolyan vészhangot hallatnak, mint a mikor a karvalyt jelzik. Kertemben fészkeltek két pár *Sylvia curruca* és egy pár *Muscicapa grisola*; egyszer egy tövisszűrő

¹ E. F. VON HOMEYER: Die Wanderung der Vögel.

Kleinere Mitteilungen.

Zur Frage über die Flughöhe der Vögel. In der ornithologischen Literatur ist die folgende Beobachtung vom englischen Astronomen TENNANT einregistriert worden¹: Im Herbst 1875 erblickte der genannte Astronom bei der Beobachtung des Sonnendiskus mittels des Teleskops eine grosse Anzahl von Vögeln, die an der Sichtfläche seines Teleskops vorüberzogen. Die senkrechte Entfernung der Vögel von der Erdoberfläche schätzte TENNANT auf ungefähr 7 Kilometer. Dem Schreiber dieser Zeilen gab ein glücklicher Zufall die Gelegenheit eine ähnliche Erscheinung zu beobachten. In meinem Notizbuche vom Jahre 1898 ist am 2 September folgendes eingetragen:

Gegen 11 Uhr abends, beim Teleskopieren des Vollmonds (Vergrösserung 54-mal) beobachtete ich eine Anzahl durch den Mondiskus ziehende Vögel. Eine Gruppe derselben, in ziemlich grosser Entfernung von einander vorüberziehend (im Abstände von $\frac{1}{2}$ —1 Minuten Zeit zwischen den einzelnen Vögeln), bestand aus recht grossen Vögeln (vermutlich Sumpfvögel — Reiher? Rohrdommel?). Dabei konnte man die trägen Flügelschläge der stark gebogenen spitzen Flügel deutlich beobachten (4—5 Flügelschläge in der Ausdehnung des Monddurchmessers).

Beobachtungsplatz: Segewold in Livland (circa $56^{\circ} 57'$ n. B. und $41^{\circ} 46'$ ö. Z. von Ferro).

Ein Mathematiker wäre gewiss imstande die zweifellos sehr grosse Höhe auf der die beobachteten Vögel sich befanden, annähernd auszurechnen.

St.-Petersburg, Forsinstitut. 6. Februar 1912.

D. VON KAYGORODOFF.

Die Kleinvögel und der rotrückige Würger. Es ist eine bekannte Sache, dass die Kleinvögel beim Herannahen ihrer Feinde gewisse Angstrufe hören lassen. Nach meinen Beobachtungen lassen die in meinem Garten nistenden Kleinvögel beim Anblicke eines Dorndrehers dieselben Angstrufe hören welche sie beim Erscheinen des Sperbers von sich geben. In meinem Garten nisteten zwei Paare

¹ E. F. VON HOMEYER: Die Wanderung der Vögel.

gébics pár is jelentkezett, a melyet azonban az előbb említett apró madarak vészhangjuk folytonos hallatása mellett addig üldöztek és molesztáltak, a míg azok a fészkelő hely környékéről el nem távoztak. Azt hiszem, hogy ez igen eklatáns bizonyíték a mellett, hogy a tövisszuró gébics mennyire káros a fiatal madarakra. Mindenesetre károsabb a véresénél, melynek megjelenését, legalább nálam, sohase kísérik vészjelekkel.

PAWLAS GYULA.

Verebektől megölt czinege. A berki uradalmi kertben márczius elején 2 saját találmányú, leemelhető fedelű deszkaodut helyeztem el, hogy a czinegetelepítés módját megismertessem.

Márczius 25-én az egyik oduból már egy szén-czinegepár röpködött ki s be, de megtelepedésüknek még csak a köralakban kifüldött fűrészportöltelék volt a bizonyága. Három nap mulva már szaporán hordják a czinegék a fészekanyagot. Ámde megjelentek a mezei verebek is és ugyancsak abba az oduba kezdenek fészekanyagot hordani. Rosszatsejtve, két nap mulva újra oda látogattam. A fészekodu körül néma csend. Pár percnyi várakozás után megjelenik az egyik czinege és siralmas hangon kezdi „czi-czi-czi”. A fészekodut felbontva, félig czinege-, félig verébfészek roncsai közt találtam a másik czinege holttestét; koponyája volt betörve. A vétkes verébpárt sikerült lelőnöm s azután az odut kitisztogatva, 2 hétig békén hagytam. Április 20-án az egyik oduban kész szén-czinege-fészket találtam, szőrrel letakart tojásokkal; a másikban verébfészket, de még üresen. Óvakodtam a verébfészket már most eltávolítani, nehogy tulajdonosaik újra a czinegefészket háborgassák s majd csak kirepülés előtt fogom az egész verébesaladot megsemmisíteni. Az özvegyen maradt czinegének tehát, mint látszik, sikerült új párt szereznie.

RADEZKY DEZSÓ.

Sylvia curruca und ein Paar *Muscicapa griseola*: eines Tages erschien auch ein Dorn-dreherpaar, doch wurde dasselbe von den erwähnten Brutpaaren unter stetigen Angstrufen solange verfolgt und molestiert, bis es die Umgebung der Brutplätze verliess. Ich glaube hierin einen eklatanten Beweis dafür zu erblicken, wie gefährlich der Dorndreher für die Kleinvögel ist. Jedenfalls gefährdet er dieselben viel mehr als der Turmfalke, dessen Erscheinen, wenigstens bei mir, niemals mit Angstrufen begleitet wird.

JULIUS PAWLAS.

Von Sperlingen getötete Meise. Im Garten der Herrschaft Berki hängte ich Anfangs März 2 Bretternistkästchen eigener Erfindung mit abhebbarer Dachbrette aus, um zu erfahren, ob dieselben von den Meisen besiedelt würden.

Am 25. März wurde die eine Nisthöhle schon von einem *Kohlmeisenpaare* befliegen, doch zeigte vorläufig nur das halbkugelförmig ausgebadete Sägemehl von einer Besiedelung. Nach drei Tagen trugen die Meisen schon fleissig Baumaterialie in die Nisthöhle. Bald jedoch erschien auch ein *Feldsperlingspaar*, welches in derselben Höhle zu banen begann. Böses ahnend, besuchte ich nach zwei Tagen wieder diese Gegend. Bei der Nisthöhle war alles still. Nach einigen Minuten erschien die ein Meise und liess ihr Klagendes „ciki-ciki-ciki“ hören. Die Nisthöhle öffnend fand ich unter den Ruinen eines zur Hälfte Meisen-, zur Hälfte Sperlingsnestes die Leiche der anderen Meise mit eingeschlagenem Schädel. Das schuldige Sperlingspaar konnte ich erlegen, dann reinigte ich die Nisthöhle und liess dieselbe zwei Wochen lang unbehelligt. Am 20. April fand ich in der einen Nisthöhle ein fertiges Kohlmeisennest, in welchem die Eier mit Haaren zugedeckt waren; in der anderen Nisthöhle fand ich ein noch leeres Sperlingsnest. Ich hütete mich jetzt, das Sperlingsnest zu entfernen, damit die Inhaber desselben nicht wieder das Meisennest zerstören und beschloss, die ganze Sperlingsfamilie erst kurze Zeit vor dem Ausfliegen der Jungen zu vernichten. Der verwitweten Kohlmeise gelang es daher, wie ersichtlich, bald ein neues Paar zu erhalten.

DESIDERIUS RADEZKY.

Téli etetés és a szőlőilonca. Az Aquila 1911-iki kötetében e czímen a czinegéknek tulajdonított eredményre vonatkozólag fenntartom korábbi állításomat, sőt azzal egészítem ki, hogy az én szőlőmben ezidén sem volt sem szőlőilonca, sem szőlőmoly.

Tudva, hogy a csirkéknek a szőlőben nagy hasznuk van, minden évben szoktam egy tyúkalja csirkét pár hétig künn tartani, anyjukat hol itt, hol ott levert karóhoz kötve. Ez azonban 1911-ben elmaradt -- s az én szőlőmben még sem volt ilonca, sem szőlőmoly, a mely pedig a hegy távolabb eső szőlőiben erősen mutatkozott. Minthogy 1910--11 telén szintén etettem a présházban a czinegéket, azt kell hinnem, hogy az eredmény a czinegéknek köszönhető.

KARÁCSON GÉZA.

A feketerigó albinizmusához. A bécsúj-helyi katonai akadémia parkjában 1912 február havában egy félalbino feketerigót figyeltem meg. E madárnak mindkét füle táján szimetrikusan egy-egy körtealakú fehér foltja, azonkívül mindkét szárnyán egy vagy két fehér evezője volt. Egy hétig láttam; a párosodás idejének kezdetén eltűnt.

BITTERA GYULA.

Motacilla alba szokatlan fészkelési helye. 1912 július havában szabolcsmegyei tanyámon a barázdabillegetőnek akáczfára szabadon épített fészkére találtam, melyben fiókák voltak.

SZOMJAS GUSZTÁV.

Troglodytes troglodytes (L). Tátraházán az 1912. év nyarán mind a két költését elhagyott *Chelidonaria urbica*-fészkekben végezte.

MAUKS VILMOS.

Winterfütterung und Rebenwickler. Meine im Jahrgange 1911 der Aquila veröffentlichten Resultate über die diesbezügliche Tätigkeit der Meisen muss ich auch heuer aufrechterhalten und dadurch ergänzen, dass auch heuer in meinem Weingarten weder Rebenwickler noch Springwurmwickler zu finden waren.

Wohl wissend, dass die Haushühner im Weingarten sehr nützlich sein können, pflegte ich bisher jedes Jahr eine Glucke mit ihren Küchlein im Weingarten zu internieren, indem ich die Glucke abwechselnd immer an einen anderen Pfahl band.

Im Jahre 1911 unterliess ich dies jedoch und waren die erwähnten Wickler dennoch nicht in meinem Garten zu finden, trotzdem dieselben in entfernter liegenden Teilen des Berges grossen Schaden verursachten. Indem ich im Winter 1910/11 die Meisen in meinem Weingarten wieder fütterte, muss ich daran festhalten, dass das Resultat diesen zugeschrieben werden muss.

GÉZA KARÁCSON.

Zum Albinismus der Amsel. Im Feber 1912 beobachtete ich im Parke der Militär-Akademie zu Wiener-Neustadt ein halbalbinistisches Exemplar der Amsel. In der Ohrgegend war beiderseits ein symmetrisch gelagerter birnförmiger weisser Fleck, ansserdem waren ein oder zwei Schwungfedern jedes Flügels weiss. Ich beobachtete den Vogel eine Woche lang; bei Eintritt der Paarungszeit verschwand er.

JULIUS BITTERA.

Ungewöhnlicher Brutort von Motacilla alba. Im Juli 1912 fand ich auf meinem Gutsbesitze im Komitate Szabolcs ein frei auf einem Akazienbaum angelegtes Nest der grauen Bachstelze, in welchem sich Junge befanden.

GUSTAV V. SZOMJAS.

Troglodytes troglodytes (L.) machte im Sommer 1912 beim Forsthause Tátraháza zwei Bruten in einem verlassenen Neste von *Chelidonaria urbica*.

WILHELM MAUKS.

Gólya és sas harcza. 1911 aug. 28-án igen érdekes harcot figyeltem meg a gólya és szirti sas (?) között Hosszúfalu, brassó-megyei község határában. A gólyák nagy tömegben vonultak a Barcaság felett északról délnek. A közeli havasokról két nagy sas csapott a vonulókra s ezek sorait megbontva egy példányt kivergeltek a tömegből s azt üldözőbe vették. A gólya csak úgy tudott megmenekülni, hogy az ott dolgozó mezei munkások közvetlen közelébe szállott le, a hová a sasok már nem merték követni. Az ily módon egyedül maradt gólya csak másnap vonult el, hozzácsatlakozva egy átvonuló csapathoz.

DÁVID MIHÁLY.

A fenyőpinty tömeges megjelenése. Az ungmegyei *sóhát* erdőgazdálkodás 40,000 kat. holdnyi erdősegeiben az 1911-ik év szokatlannal enyhe őszén e madár óriási mennyiségben mutatkozott. November közepétől kezdve északdéli irányban 1—2 kilométer szélességű *pásztában* gyakran 1—1½ órán keresztül méhrajyszerű sűrűségben, a fecskéket megközelítő gyorsasággal vonult át vidékünk fölött 4—500 m magasságban. Egy napon 3 ily tömeg volt megfigyelhető, melyek mind-egyikét *egyenként több millióra becsültem.*

Decz. 14-én a Javornik hegyoldal ősbükkösének a fáját, galyzatát és földjét lepte el ily csapat oly tömegben, hogy az 1¼ óráig folyton rajzó madársereg közepette úgy éreztem magamat, mintha nagy hópelyhek forgatagában jártam volna. A madarak a dús bükk-makktermésen lakmároztak.

A decz. 29—30-iki nagy havazás, mely itteni kényelmes táplálkozásukat megzavarta, a tömeg zömét délibb vidékre készítette, mindazonáltal kisebb, 100 darabból álló csapatok az igen hideg és havas januárban is itt maradtak. A délibb vidékről visszatérők ismét február megenyhülő közepétáján voltak 5—6 napon át észlelhetők, február 23-án azonban végkép eltűntek.

Aquila XIX.

Kampf eines Storches mit Adlern. Am 28. August 1912 beobachtete ich in Hosszúfalu, Komitat Brassó, einen sehr interessanten Kampf zwischen Storch und Stein(?)adler. Die Störche zogen in grossen Scharen über das Burzenland hinweg von Nord nach Süd. Von dem nahen Hochgebirge nahten zwei grosse Adler, welche die ziehende Schar attackierten, die Reihen derselben zersprengten, einen Vogel von der Masse abschnitten und denselben verfolgten. Der Storch konnte sich nur dadurch retten, dass er sich in unmittelbarer Nähe einiger Feldarbeiter niederliess, wohin ihm die Adler nicht zu folgen wagten. Der auf diese Weise allein gebliebene Vogel zog nun am folgenden Tage ab, indem er sich einem durchziehenden Fluge anschloss.

MICHAEL DÁVID.

Massenzug des Berglinken. In den 20,000 Hektar betragenden Waldungen der Forstverwaltung *Sóhát* im Komitate Ung zeigte sich diese Vogelart im ungewöhnlich milden Winter 1911 in ungeheurer Anzahl. Von Mitte November an zogen 1—2 Kilometer breite, öfters 1—1½ Stunden lang andauernde Flüge in bienenschwarmartiger Dichte fast mit der Schnelligkeit der Rauchschnalbe in 400—500 Meter Höhe über uns hinweg. An einem Tage wurden drei solche Massenzüge beobachtet, deren jeden ich einzeln auf mehrere Millionen schätzte. Am 14. Dezember wurde der Urbuchenwald auf der Javornik-Lehne von einem solchen Massenfluge besetzt; inmitten der 1¼ Stunden lang fortwährend schwärmenden Vogelmassen hatte ich fast das Gefühl, als ob ich mich in einem grosse Flocken treibenden Schneesturme befunden hätte. Die Vögel schmausten von der reichlich vorhandenen Buchecker-Nahrung.

Der grosse Schneefall am 29. und 30. Dezember störte ihre bisher so bequeme Ernährung und vertrieb das Gros der Vögel weiter nach Süden, doch blieben kleinere, aus mehreren hundert Exemplaren bestehende Flüge auch in dem sehr kalten und schneereichen Jänner hier. Die aus Süden zurückkehrenden Bergfinken waren Mitte Feber, als es wieder milder wurde, zu sehen und verschwanden die letzten am 23. Feber.

A ezinegék és csuszkák társaságában rájártak e pintyek a mesterséges madáretetőinkre is (etetőszekrényre és ablaketetőre). Az erdei pintynél ezt sohasem észleltem, holott például az íróasztalom közvetlen közelében lévő ablakon függő kis etetőbe a fakopáncs is beszállott, legszívesebben a tökmagot vájva ki a madárkalácsból.

Megemlítendőnek tartom továbbá, hogy a bükkmakkért nagy csapatokban a földre szálló fenyőpintyekre a *róka* is vadászott, a mely pedig főleg éjjel jár zsákmány után. Egy nagy bükk-törzs tövében meglapulva, a méh-rajyszerűleg körülötte repkedő madárkákat úgy kapdosta el, mint a zsákmánya után ravaszkodó macska!

Jellemző e madarak tömegének sűrűségére, hogy tanulmányi célból tett néhány lövésünk egyikére 70—80 darab hullott le.

Ezt az inváziót közgazdasági és erdészeti szempontból *károsnak* kell jelezniünk, mert ily tömegek a legbővebb makktermést is tökéletesen felemésztik, különösen olyankor, mikor az enyhe, hó nélküli tél több hónapig is egy helyben tartja őket.

A természetes erdőfelújulás, a makkoló sertésfalkák és a tenyésztett nemes vad rováására az ő begyükbe kerül a bükkmakk-esemege s ittőlük alatt semmi rovarfélélet nem pusztítanak, a mivel kártételüket ellensúlyozhatnák.

PÁSZTOR SÁNDOR.

Jegyzet. Az ilyen, kivételes tömegességű fellépésük helyén a bükkösökben okozott kárt a sík vidéken teszik jóvá, hol kisebb csapatokba oszolva tömérdek gyommagot emésztnek fel.

KIR. M. O. K.

A döngeselyű előfordulása. 1912 október 24-én a szászabányai gyógyszerész az udvarába járó kóbor kutyát akarván megmérgezni, az udvar kőfalának tetejére, oda, hol a kutya

In Gesellschaft der Meisen und Kleiber besuchten die Bergfinken auch unsere Futterapparate (Futterkasten und Fensterfutterkästchen). Beim Edelfinken beobachtete ich dies nie, trotzdem z. B. der vor dem Fenster in unmittelbarer Nähe meines Schreibtisches hängende Futterapparat auch vom Buntspechte besucht wurde, welcher mit besonderer Vorliebe die Kürbiskerne aus dem Futtersteine heraushackte.

Bemerken möchte ich noch, dass auch der Fuchs, welcher doch hauptsächlich nachts auf Raub ausgeht, auf die Bergfinken Jagd machte, wenn sich dieselben behufs Auflesens der Buchecker auf den Boden niederliessen. Am Fusse eines grossen Buchenstammes lauernd, schnappte er die bienenschwarmartig um ihn herumfliegenden Vögelchen gerade so weg, wie es sonst die Katze zu tun pflegt.

Bezeichnend für die Dichte dieser Vogelschwärme ist die Tatsache, dass auf einen unserer zu Studienzwecken gemachten Schüsse 70—80 Stück fielen.

Die Invasion muss vom forstökonomischen Standpunkte aus als *schädlich* bezeichnet werden, indem derartige Massen selbst den reichlichsten Bucheckerertrag vollkommen aufzehren, besonders dann, wenn der Winter mild und schneearm ist, wodurch sie Monate hindurch an einer Stelle verbleiben können.

Der zur Neuaufforstung, zur Mästung der Schweine, als Nahrung des Hochwildes dienende Buchecker wandert in ihren Magen und vertilgen dieselben während ihres Hierseins keinerlei Insekten, wodurch sie ihre Schädigungen einigermaßen wettmachen könnten.

ALEXANDER PÁSZTOR.

Bemerkung. Der Schaden, welchen in so ausnahmsweiser Menge erscheinende Vogelmassen im Buchecker anrichten, wird auf den Ebenen wettgemacht, wo sie in kleinere Flüge verteilt Unmengen von Unkrautsamen vernichten.

KÖNIGL. U. O. C.

Vorkommen des Aasgeiers. Am 24. Oktober 1912 wurde vom Apotheker in Szászabánya behufs Vergiftung eines den Hof besuchenden herumstrolchenden Hundes auf

be szokott járni, strychnimmel preparált csirkét tett. Reggelre egy döggeseletyűt talált a háza előtt; valószínűleg a mérgezett hústól pusztult el, mert lövésnek nincs nyoma testén. Községünk vidékén e madár teljesen ismeretlen. Mostani előfordulását azzal vélem megmagyarázni, hogy a Szászkabányától csak 9 km. távolságra fekvő Szenesfaluban a sertésvész sok disznót pusztított el, melyeket gazdáik elhantolás nélkül az erdőbe dobáltak. E döggekre jöhetett a keselyű.

HÓTAJ FERENCZ.

Madártani megfigyeléseim Olaszország vulkánjain, 1911 június havában. 1911 május 28-tól kezdve három hét alatt bejártam Olaszország vulkanikus területeit, megmásztam élő vulkánjait, s a mennyiben a geológiai tanulmányok mellett időm s alkalmam volt, ornithológiai megfigyeléseket is tettem. Erről való jegyzeteim alatt következnek.

Május 29 Fiume. A városi parkban *Turdus merula*-k és *Fringilla coelebs*-ek énekelnek, elég szelídek. A Fiumara patak völgyében bokros helyeken sok *Luscinia luscinia*, *Sylvia atricapilla* énekel. A városban kevés a *Hirundo* és *Chelidonaria*, főleg *Micropus apus* kering az épületek felett.

A kikötőben 4—6 drb. *Larus argentatus michachellesi*. Rikító sárga lába és csőre és sötétkékszürke dolmánya jól megkülönbözteti őket északibb testvériüktől a *Larus argentatus*-tól.

Abbaziában úton, útfélen hallani a *Phylloscopus trochilus*-t és *sibilator*-t, *Sylvia atricapilla*-t, *Fringilla coelebs*-et és *Turdus merula*-t.

Május 31. Róma. A Colossenm óriási falain s omladékain *Colaeus monedula*-k és *Passer domesticus*-ok fészkelnek.

Június 1. Róma környéken az Albanói hegyvidék gesztenyeerdőiben sok *Erithacus rubecula*, 1—2 *Fringilla coelebs* énekel; egy *Cuculus* is szól. Az Albanó-tó környékén 1—2 *Luscinia* énekel különös sztyörögő hangon.

die Steinmauer des Hofes, am Eingangsorte des Hundes, ein mit Strychnin injiziertes Haushuhn ausgelegt. Am folgenden Morgen fand er einen Aasgeier vor dem Hause, welcher wahrscheinlich infolge des vergifteten Huhnes seinen Tod fand, da am Körper keine Spur einer Verletzung zu finden war. Dieser Vogel ist in unserer Gegend völlig unbekannt. Das jetzige Vorkommen ist mir auch nur in der Weise erklärlich, dass in Szenesfaln, welches neun Kilometer von Szászkabánya entfernt ist, viele Schweine zugrunde gingen, welche unbeerdigt in den Wald geworfen wurden. Wahrscheinlich kam der Geier auf dieses Aas.

FRANZ HÓTAJ.

Ornithologische Beobachtungen auf den Vulkanen Italiens im Juni 1911. Vom 28. Mai 1911 beginnend besuchte ich innerhalb drei Wochen die vulkanischen Gebiete Italiens, bestieg die tätigen Vulkane derselben und machte währenddessen, insoweit es die geologischen Studien ermöglichten, auch ornithologische Beobachtungen. Meine hiehergehörigen Notizen sind folgende:

29. Mai. Fiume. Im Stadtparke singen *Turdus merula* und *Fringilla coelebs*; zeigen fast keine Scheu. An gebüschigen Stellen des Fiumarabaches singen viele *Luscinia luscinia* und *Sylvia atricapilla*. In der Stadt sind wenig *Hirundo* und *Chelidonaria* zu sehen; hauptsächlich *Micropus apus* umkreisen die Gebäude.

Im Hafen 4—6 *Larus argentatus michachellesi*. Der hochgelbe Fns und Schnabel, der dunkelblaugraue Mantel unterscheidet sie recht gut von ihrem nördlichen Verwandten, vom *Larus argentatus*.

In Abbazia sind *Phylloscopus trochilus* und *sibilator*, *Sylvia atricapilla*, *Fringilla coelebs* und *Turdus merula* auf Schritt und Tritt zu hören.

31. Mai. Rom. In den riesigen Wänden und Schutthaufen des Kolosseums brüten *Colaeus monedula* und *Passer domesticus*.

1. Juni. In der Umgebung von Rom, in den Kastanienwäldungen des Albaner Gebirges viele *Erithacus rubecula*; 1—2 Edelfinken singen, ein Kuckuck ruft. In der Umgebung des Albaner Sees singen 1—2 Nachtigallen mit eigentümlicher schnarrender Stimme.

Rocca di Papa hegyi faluban van elég *Chelidonaria* is, a többi falucskában azonban csak *Micropus apus* látható.

A Róma melletti sík Campagnán, búzatermő földön sok *Alauda arvensis*; egy *Buteo buteo*-t is láttam itt.

Június 3. A romok városában, azaz Messinában kalitkában láttam *Carduelis carduelis*-t, *Fringilla coelebs*-et, *Chrysomitris spinus*-t.

Június 3. Taormina. Fecskéket egyáltalán nem láttam e hegyoldalban fekvő városban. Kalitkában tartják a *Serinus*-t, *Sturnus*-t, *Fringilla coelebs*-et, *Luscinia*-t, *Passer domesticus*-t és *Serinus*-t figyeltem meg.

Itt láttam először a tengerpart felé néző, bokros, kaktuszos sziklákön a *Saxicola leucura*-t. Gördülékeny csicsergő énekére lettem figyelmes s nemsokára megláttam, a mint fölförepülve a szikláról dagadó torokkal ficserikél. Kormos teste és fehér farka rögtön feltűnik; viselkedése olyan, mint a mi hantmadarunké, de nagysága és fekete színe teljesen idegenszerű.

Június 4. Catania. Nagyon sok *Micropus apus* a városban. Kalitkában *Serinus*-t látni.

Június 5. Cataniából az Etna lejtőjén fel Nicolosiba s onnét tovább fel a csúcsra levő observatoriumig. Legalól a „regione coltivata“, gyümölcs, szőlő, itt-ott búzaföldek, közbe-közbe persze régibb s újabb lávafolyamok. Itt megfigyeltem *Serinus*-t, *Fringilla coelebs*-et, *Phylloscopus trochilus*-t, a búzaföldek környékén pedig *Alauda arvensis*-t egy pár példányban.

Ez a régió tart körülbelül 1200—1400 m-ig. E felett jön a „regione boscosa“, a hol gesztenye, tölgyerdőfoltok s bokros, cserjés helyek vannak. Itt főleg *Fringilla coelebs* van; egy *Turdus merula* is énekel.

A fekete, vad, szakgatott lávafolyamok törmelékén ott ugrál a mi hantmadarunk déli testvére a *Saxicola stapanina*; itt a gesztenye-erdőségek között is van egy kevés gabona-

In dem Bergdorfe Rocca di Papa gibt es viele *Chelidonaria*, in den übrigen Ortschaften ist jedoch nur *Micropus apus* zu sehen.

In der neben Rom gelegenen ebenen Campagna, wo Weizen gebaut wird, beobachtete ich viele *Alauda arvensis* und einen *Buteo buteo*.

3. Juni. In der Ruinenstadt Messina sah ich folgende Vögel in Käfigen: *Carduelis carduelis*, *Fringilla coelebs* und *Chrysomitris spinus*.

3 Juni. Taormina. Schwalben sah ich in der auf einer Berglehne gelegenen Stadt keine einzige. Als Käfigvogel beobachtete ich *Serinus*, *Sturnus*, *Fringilla coelebs* und *Luscinia*. Von frei lebenden Vögeln beobachtete ich *Passer domesticus* und *Serinus*.

Hier sah ich auf den mit Kakteen bestandenen, gebüschigen, gegen das Meer schauenden Felspartien zum ersten Male *Saxicola leucura*. Durch den leichtfließenden zwitschernenden Gesang aufmerksam gemacht, erblickte ich denselben alsbald, wie er von einem Felsen auffliegend mit aufgeblähter Kehle sang. Der dunkle Körper und weisse Schwanz fallen sofort auf; im Betragen gleicht er unserem Steinschmätzer, doch mutet seine grössere Gestalt und die dunkle Farbe ganz fremd an.

4. Juni. Catania. Viele *Micropus apus* in der Stadt. Als Käfigvogel wird hauptsächlich *Serinus* gehalten.

5. Juni. Von Catania aus auf der Lehne des Etnaberges aufwärts bis Nicolosi und von dort bis zum Observatorium, welches sich auf dem Gipfel befindet. Zu unterst in der „regione coltivata“ befinden sich Obst- und Weingärten, hie und da Weizenfelder, an manchen Stellen ältere und frischere Lavaflüsse. Hier beobachtete ich *Serinus*, *Fringilla coelebs*, *Phylloscopus trochilus* und in den Weizenfeldern einige Exemplare von *Alauda arvensis*.

Diese Region dauert beiläufig bis 1200—1400 Meter Höhe. Dann folgt die „regione boscosa“, wo Kastanienwälder, kleine Eichenbestände, Stauden und Gebüsch zu finden sind. Hier ist *Fringilla coelebs* ein häufiger Vogel; *Turdus merula* singt.

Auf dem schwarzen, wild durchrissenen Lavafluss-Schutte hüpfet der südliche Verwandte unseres Steinschmätzers *Saxicola stapanina* herum; hier sind auch zwischen den

föld és ime nem maradhat el az *Alauda arvensis* sem, 2000 m magasságban.

Még feljebb csak füvek s apró ésenevész bokrok vannak, s a csupasz lávamezők mind több helyet foglalnak el. Itt fent a kietlen világban csak a *Saxicola stapanina* él egyedül, s felmegy egész 2800 m-ig egész az observatorium alá.

Lefelé jövet ugyanezeket a fajokat találtam ugyanolyan magasságokban.

Június 9. Lipari szigetén, a hasonló nevű városban sok a *Micropus apus*; a sziget belsejében kopár meredek hegyoldalak lyukaiban *Cerchneis*-ek fészkelnek, melyeket *C. cenchriseknek* néztem. Vékony, filigrán alakjuk, éles, szapora vijjogásuk csak megerősítették feltevésemet.

Az *Opuntia*-kaktusz között ismét feltűnik egy pár szépen éneklő *Saxicola leucura*. A magasabb hegyoldalak felett *Corvus corax*-ok keringőznek.

A városban *Passer domesticus* van elég; kint a hegyek tetején csak ott van, a hol gabonaföldek vannak.

Június 10. Bárkán átevezünk a szomszédos Vulcano szigetére.

A conglomeratos falak felett 2–3 pár *Cerchneis cenchrisek*, s 1–2 pár *Corvus corax* kering.

Visszatérve, Lipari nyugati pereme alatt evezünk végig. A meredek, néhol 100 m magas sziklafalakon több száz *Larus arg. michachellesi*; 4–5 pár *Corvus corax* és 3–4 pár *Columba livia*; ez utóbbiak a legvadabbak.

Június 11. Lipariból hajón Stromboli szigetére megyünk. Az útbaeső kis Formica sziklaszigeten szintén sok a *Larus arg. michachellesi*. Strombolin St. Vincenzo faluban van elég *Passer domesticus*. Fent a Stromboli kráterkúpjain egy *Cerchneis* sp.-t láttam messziről.

Június 14. Napoli. A Vesuvio külső kráterfalán a Monte Somma meredek oldalán két *Corvus corax* és 2 darab *Cerchneis* species volt. Napoli nyilvános kertjeiben *Turdus merula*

Kastanienwäldern einige Getreidefelder zerstreut und siehe auch *Alauda arvensis* fehlt nicht, trotz 2000 Meter Höhe.

Noch weiter hinauf sind nur noch Gräserarten und verkrüppeltes Buschwerk vorhanden, während die nackten Lavafelder immer mehr platzgreifen. Hier oben in dieser unwirtlichen Höhe ist *Saxicola stapanina* der einzige Vogel, welcher bis 2800 Meter, unmittelbar bis zum Observatorium hinaufgeht.

Abwärts beobachtete ich in denselben Höhen dieselben Vogelarten.

9. Juni. Auf der Insel Lipari beobachtete ich in der gleichnamigen Stadt viele *Micropus apus*; im Inneren der Insel nistet in den Löchern kahler, steiler Felswände eine *Cerchneis*-Art, welche ich für *cenchrise* ansprach. Die kleine schlanke Gestalt, das helle, oftmalige Geschrei bestärkten mich in dieser Annahme.

Unter den *Opuntia*-Kakteen fiel mir wieder ein singendes Paar von *Saxicola leucura* auf. Über den höchsten Berglehnen kreist *Corvus corax*.

In der Stadt gibt es viele *Passer domesticus*, im Gebirge ist er nur dort zu Hause, wo Getreidefelder sind.

Am 10. Juni werden wir in einer Barke nach der benachbarten Vulcano-Insel gerudert. Über den aus Konglomeraten bestehenden Felswänden kreisen 2–3 Paare *Cerchneis cenchrisek* und 1–2 Paare *Corvus corax*.

Auf dem Rückwege werden wir der Westseite Liparis entlang gerudert. Auf den steilen, mancherorts 100 Meter hohen Felswänden mehrere hundert *Larus argentatus michachellesi*, 4–5 Paare *Corvus corax* und 3–4 Paare *Columba livia*; letztere sind die scheuesten.

11. Juni. Aus Lipari gehen wir mit Schiff nach der Insel Stromboli. Unterwegs befindet sich die kleine Felseninsel Formica, auf welcher viele *Larus argentatus michachellesi* zu sehen waren. Auf Stromboli, im Dorfe St.-Vincenzo gibt es viele *Passer domesticus*. Oben auf der Kraterspitze des Stromboli sah ich von ferne eine *Cerchneis*-Spezies.

14. Juni. Napoli. Auf der äusseren Kraterwand des Vesuvio, auf den Steilwänden des Monte Somma zwei *Corvus corax* und zwei *Cerchneis* sp. In den öffentlichen Anlagen Napolis singt *Turdus merula*, welche ziem-

énekel, elég bizalmas, azután *Fringilla coelebs* és *Sylvia atricapilla*. *Passer domesticus* sok van a városban. A hímek mintha erősebbek volnának és sötétebbnek látszanak.

DR. NAGY JENŐ.

Pótló adatok a *Nucifraga caryocatactes macrorhyncha* 1911. évi magyarországi inváziójához. Az Aquila 1911. évfolyamának 394—399. lapjain ismertettük az addig hozánk jutott adatokat a szibériai magtörő 1911. évi inváziójáról. Itt közöljük az utólag beérkezett adatokat, melyek szintén arról tanuszkodnak, hogy a mozgalom kiterjedt az egész országra, s így az 1911. évi invázió a nagyobbakhoz tartozik. A legtöbb adatot ezúttal is dr. LENDL ADOLF praeparatoriuma szolgáltatatta; ezek a következők:

- Okt. 21. Garamveszele (Bars. m.),
 „ 24. Sztropkó (Zemplén m.),
 „ 26. Kolozsvár (Kolozs m.),
 „ 30. Polgárdi (Fejér m.),
 „ 31. Nagykároly (Szatmár m.).
 Nov. 1. 10 Mezőlaborez (Zemplén m.),
 „ 3. 14. Nyiregyháza (Szabolcs m.),
 „ 6. Tikos (Szabolcs m.),
 „ 7. Kétútköz (Heves m.),
 „ 8. Szilágynagyfalu (Szilágym. m.),
 „ 11. Bagamér (Bihar m.),

Többi adataink a következők:

1911 okt. havában Temerinben (Bács-B.) és okt. 20-án Ujlakon (Szerém m.) lőttek egy-egy példányt. DR. NAGY JENŐ.

1911 december 29. és 30-án 6—8 daraból álló csapat Bányabükk, Torda-A. m. Az Erdélyi Kárpát-Egyesület értesítése.

1911 november 5-én 2 darab Bakonyháza veszprémmegyei községben. Mivelés alatt lévő földek szélén lévő telefonoszlopokon üldögéltek. Gyomrukban rovarmaradványok. BODOLAY LÁSZLÓ értesítése.

1911 szeptember 21. és 30. között Felsővásárdon, Nyitra megyében jelentkeztek. BLUM SÁNDOR.

lich zahm ist, dann *Fringilla coelebs* und *Sylvia atricapilla*. In der Stadt viele *Passer domesticus*. Die Männchen erscheinen mir kräftiger und dunkler.

DR. EUGEN NAGY.

Ergänzungsdaten zur Invasion von *Nucifraga caryocatactes macrorhyncha* nach Ungarn im Jahre 1911. Im Jahrgange 1911 pag. 394—399 der Aquila befinden sich die bis damals gemeldeten Daten über die Invasion des schlankschnäbligen Tannenhähers im Jahre 1911. Hier folgen die nachträglich eingesandten Daten, laut welchen sich die Invasion auf das ganze Land erstreckte, mithin die Einwanderung vom Jahre 1911 zu den grösseren gehört. Die meisten Daten erhielten wir auch diesmal vom Präparatorium Dr. ADOLF LENDLS: es sind dies die folgenden:

- „ 13. Kemencze (Hont m.),
 „ 17. Kanyár (Szabolcs m.),
 „ 18. Szempez (Pozsony m.),
 „ 20. 30. Vulsána (Máramaros m.),
 „ 27. Poroszká (Trencsén m.),
 „ 30. Érmihályfalva (Bihar m.).
 Decz. 1. Ujlak (Szerém m.),
 „ 7. Igar (Fejér m.).
 1912. Jan. 16. Vetés (Szatmár m.),
 „ 27. Rankfüred (Abauj-T. m.).

Die übrigen Daten sind folgende:

Am 20. Oktober 1911 wurde in Temerin (Kom. Bács-B.) und im Laufe des Oktober in Ujlak (Komitat Szerém) je ein Exemplar erlegt. DR. EUGEN NAGY.

Am 29. und 30. Dezember 1911 wurde bei Bányabükk (Kom. Torda-A.) ein Flug von 6—8 Stücken beobachtet. Mitteilung des Erdélyer Karpathen-Vereines.

Am 5. November 1911 wurden in Bakonyháza (Kom. Veszprém) zwei Exemplare erlegt. Dieselben sassen auf Telephonpfosten, welche sich am Rande bebauter Felder befanden. Bericht von LADISLAUS v. BODOLAY.

Zwischen 21. und 30. September 1911 zeigten sie sich in Felsővásárd (Kom. Nyitra). Bericht von ALEXANDER BLUM.

1911 október elején nagyobb számmal jelentkeztek Zsibón Szilágy megyében; november első felében már csak elvétve fordultak elő.
FEKETE ANDOR.

A „Szilágyság“ 1911 december 7-iki számában a következő adatok vannak: 1911 október 28-án Érzsentskirályon, november 30-án Zilahon lövetett egy-egy példány. A zilahi ref. kollégium gyűjteményében van egy 1905 október havában Zilahon lőtt példány.

Kolozsvár környékén 1911/12 telén sok volt; 1912 január havában még sokat láttam Báldon (Kolozs m.). BÁRÓ MANNBERG ÁRVÉD.

1912 január havával lezáródik az invázióra vonatkozó adatok sora. A visszavonulásról, fészkeléséről, vagy megtelepedésről egye len adat se szól s így nagyon valószínű, hogy az egész kivándorlásra kényszerült tömeg egy szálíg elpusztult az új környezetben, melyben a fajnak más környezethez való alkalmazkodása nem nyújtott védelmet a sokféle új veszély ellen.

KIR. M. O. K.

Fannisztikai adatok. 1911 végén több helyről kaptunk *uráli baglyokat*, melyek között néhány eddig ismeretlen előfordulási hely is szerepel. Idevonatkozó adataink a következők:

Október 20. Váralmás, Kolozs m.

Október 30. és november 7. Kolozsvár.

November 17. Lankócz, Somogy m.

Nov. 29. Ujlak, Szerém m. (melanisztikus példány).

December 9. Szond, Bács B. m.

December 23. Menyháza, Arad m.

Sztropkóról (Zemplén m.) kaptunk *Nyctala tengmalmi*, Budatinból (Trencsén m.) egy *Tetrao medius* példányt. 1912 február 21-én Zsibóról *Strix flammea meridionalis*-t küldtek. 1912 szeptember 22-én Öttevényben (Győr m.) *Stercorarius crepidatus* BANKS, lövetett. Haláboron (Bereg m.) 1912 szeptember havában az árvizes területeken tartózkodó *Larus argentatus michachellesi*-k közül lövetett egy példány.

DR. LENDL ADOLF.

Anfangs Oktober 1911 zeigten sie sich in grösserer Anzahl in Zsibó, Komitat Szilágy; in der ersten Novemberhälfte waren sie nur mehr sporadisch zu sehen. ANDREAS FEKETE.

In der Nummer vom 7. Dezember 1911 der „Szilágyság“ befinden sich folgende Angaben: Am 28. Oktober 1911 wurde in Érzsentskirály, am 30. November in Zilah je ein Exemplar erlegt. In der Sammlung des reformierten Kollegiums zu Zilah befindet sich ein Exemplar, welches im Oktober 1905 in Zilah erlegt wurde.

In der Umgebung von Kolozsvár waren sie im Winter 1911/12 häufig; im Jänner 1912 beobachtete ich noch viele in Báld (Komitat Kolozs). BARON ÁRVÉD V. MANNBERG.

Mit Jänner 1912 ist die Reihe der auf die Invasion bezüglichen Daten abgeschlossen. Über Rückzug, Ansiedelung oder Brüten ist auch nicht eine einzige Angabe eingelangt, und ist es daher höchstwahrscheinlich, dass die ganze Masse der zur Auswanderung gezwungenen bis auf den letzten zugrunde ging, da in der neuen Umgebung die Anpassung an ein anderes Gebiet den neuen Gefahren gegenüber keinen genügenden Schutz bot.

KÖNIGL. U. O. C.

Fannistische Daten. Zu Ende des Jahres 1911 erhielten wir von mehreren Stellen *Ural-eulen*; es sind darunter auch einige bisher unbekannte Fundorte. Unsere diesbezüglichen Daten sind folgende:

20. Oktober, Váralmás, Kom. Kolozs.

30. Oktober und 7. November, Kolozsvár.

17. November, Lankócz, Kom. Somogy.

29. November, Ujlak, Kom. Szerém (melanistisches Exemplar).

9. Dezember, Szond, Kom. Bács-B.

23. Dezember, Menyháza, Kom. Arad.

Aus Sztropkó (Kom. Zemplén) wurde eine *Nyctala tengmalmi*, aus Budatin (Kom. Trencsén) ein Rackelhahn (*Tetrao medius*) eingesandt. Am 21. Feber 1912 erhielten wir aus Zsibó eine *Strix flammea meridionalis*. Am 22. Sept. 1912 wurde in Öttevény (Komitat Győr) eine *Stercorarius crepidatus* BANKS erlegt. Im Sept. 1912 wurde von den *Larus argentatus michachellesi*, welche sich auf den Überschwemmungsgebieten in Halábor (Kom. Bereg) ansammelten, ein Exemplar erlegt.

DR. ADOLF LENDL.

Hattyúk Bács megyében. 1911 november havában Topolyán lövett egy példány, melynek faji hozzátartozását, sajnos, nem tudhatam meg: 1911 december 28-án Zentán egy *Cygnus olor* lövett; 1912 január 18-án éjjel Kiszáacson egy *Cygnus cygnus* példány fáradtan összefagyva leesett egy udvarba: DR. NAGY JENŐ közlései. 1912 október végén Hódságon a Mosztongán 6 darab *Cygnus cygnus* mutatkozott; MOLNÁR GYULA közlése.

KIR. M. O. K.

Buteo ferox példányt löttem 1911 szeptember 3-án Budakeszin.

GAMMEL ALAJOS.

Ritka vendégek Nyiregyházán. 1912 október elején *Stercorarius crepidatus* BANKS. lövett. November végén csapatban jelent meg a *Tadorna tadorna* (L.), melyből egy itteni gazda három példányt lőtt le.

IFJ. SZOMJAS GUSZTÁV.

Aix sponsa (L.) előfordulása. 1911 december 11-én Törökszentmiklóson egy holt Tiszaágon egy pár karolinai réczét löttem. Valószínűleg fogságból erednek, mert már előzőleg is láttam őket a szelid libák között uszkálni. 40—50 lépésnyire közelíttem hozzájuk s feltűnt, hogy bár láttak és erősen figyeltek rám, még se szálltak fel, hanem vigan tovább uszkáltak. Mikor az egyiket megsebeztem, a másik alig 15 lépésnyire újra leszállt, úgy hogy azt is lelőhettem.

TOLVAY JENŐ.

Lanius senator L. SZABÓ LAJOS 1911 nyarán Sopron mellett az úgynevezett pócsi legelőn egész családöt talált, két öreget és négy fiókát CERVA FRIGYES az állatkert számára Budakeszről kapott egy példányt; itteni előfordulása eddig ismeretlen volt.

KIR. M. O. K.

Schwäne im Bácsér Komitate. Im Nov. 1911 wurde in Topolya ein Exemplar erlegt, dessen Artangehörigkeit jedoch leider nicht ermittelt werden konnte; am 28. Dezember 1911 wurde in Zenta ein Exemplar vom *Cygnus olor* erlegt, in der Nacht vom 18. Jänner 1912 fiel in Kiszács ein ermattetes, fast erfrorenes Exemplar vom *Cygnus cygnus* in einen Hof: Berichte von Dr. EUGEN NAGY. Laut dem Berichte von JULIUS MOLNÁR zeigten sich Ende Oktober 1912 in Hódság auf der Mosztonga 6 Exemplare vom *Cygnus cygnus*.

KÖNIGL. U. O. C.

Buteo ferox erlegte ich am 3. Sept. 1911 in Budakeszi.

ALOIS GAMMEL.

Seltene Gäste in Nyiregyháza. Anfangs Oktober 1912 wurde hier eine *Stercorarius crepidatus* BANKS erlegt. Ende November erschien ein Flug *Tadorna tadorna* (L.), aus welchem ein hiesiger Landmann drei Exemplare erlegte.

GUSTAV v. SZOMJAS JUN.

Vorkommen von Aix sponsa (L.) Am 11. Dezember 1911 erlegte ich in Törökszentmiklós auf einem toten Tiszaarme ein Paar von *Aix sponsa*. Dieselben waren wahrscheinlich der Gefangenschaft entflohen, da ich dieselben schon früher zwischen den Hausgänsen herumschwimmen sah. Ich nahte mich ihnen bis auf 40—50 Schritt und fiel es mir auf, dass sie mich ebenfalls sahen und scharf beobachteten, und dennoch nicht fortflohen, sondern lustig weiterschwammen. Als ich das eine Exemplar anschoss, flog das andere kaum 15 Schritte weit fort, so dass ich auch dieses erlegen konnte.

EUGEN TOLVAY.

Lanius senator L. LUDWIG v. SZABÓ beobachtete im Sommer 1911 bei Sopron auf der sogenannten Heide von Pócsi eine ganze Familie, zwei Alte und vier Junge. — FRIEDRICH CERVA erhielt für den Tiergarten ein Exemplar aus Budakeszi; das Vorkommen an diesem Orte war bisher noch nicht bekannt.

KÖNIGL. U. O. C.

Borzas gödény lövetett 1912 márczius 18-án Földváron, Brassó megyében az Olt folyón. Három napig tanyázott a folyó egyik kiáradt részében. A kítömött madár az Erdélyi Múzeum-Egylet gyűjteményében van.

DÁVID MIHÁLY.

Parra jacana L. Magyarországon. Ezen a címen BERNÁTH ISTVÁN az Aquila 1910. évfolyamában a 272. lapon arról ad hírt, hogy 1910 április 10-ike körül Hosszúpályin egy idegen madarat fogott, melyben a *Parra jacana* L. egy példányára ismert. Ezidén ismét hírt kaptunk ily madár megfogásáról. Az elfogott példányt bekérve megállapíthattuk, hogy a madár tulajdonképpen *Gallinula chloropus*. A tévedésen alapuló közleményt ezennel helyreigazítjuk.

KIR. M. Ö. K.

Az erdei szalonka tömeges teleléséről győződtem meg 1912 január 11—13-án Futakon, Bács-Bodrog megyében. A vadászatok alkalmával 18 drb került terítékre, de legalább 50—60 erdei szalonkát keltettek föl a hajtók. Ismeretes az erdei szalonka áttelelése, de ezúttal először találtam azt ekkora mennyiségben.

NEMESKÉRI KISS GÉZA.

Madártani megfigyelések Liboch környékén.

Falco subbuteo L. 1912-ben márczius 1-én láttam az elsőt. A kabasólyom alkalmilag őszutolján vagy pedig kora tavasszal jelentkezik, jóval előbb mint a megtelepedők s mindig csak rövid időre. Ez idén fészkel néhány pár.

Cerchneis tinnunculus (L.). 1912 február közepén egy példány.

Syrnium aluco (L.). Állandó fészkelő.

Glaucidium noctuum (RETZ.) Fészkel.

Strix flammea L. Fészkel a templom tornyában.

Bubo bubo (L.). Ritka kóborló.

Aquila XIX.

Ein Kranskopfpelikan wurde am 18. März 1912 in Földvár, Komitat Brassó, auf dem Oltflusse erlegt. Derselbe hielt sich drei Tage lang an einem ausgetretenen Teile des Flusses auf. Der präparierte Vogel befindet sich in der Sammlung des Erdélyer Museum-Vereines.

MICHAEL DÁVID.

Parra jacana L. in Ungarn. Unter diesem Titel befand sich pag. 272, Jahrgang 1910 der Aquila von STEFAN v. BERNÁTH eine Notiz, wonach derselbe gegen den 10. April 1910 einen Vogel gefangen hatte, in welchem er ein Exemplar von *Parra jacana* L. erkannte. Heuer wurden wir ebenfalls über das Einfangen eines solchen Exemplares benachrichtigt. Nach Einsendung des fraglichen Exemplares konnte dasselbe als *Gallinula chloropus* bestimmt werden. Die auf einem Irrtume beruhende Notiz soll hiemit richtig gestellt werden.

KÖNIGL. U. Ö. C.

Massenhaftes Überwintern der Waldschnepfе konstatierte ich am 11—13. Jänner 1912 in Futak, Kom. Bács-B. Gelegentlich der Jagden gelangten 18 Exemplare zu Strecke, doch wurden von den Treibern zum mindesten 50—60 Waldschnepfen aufgejagt. Das Überwintern der Waldschnepfе ist zwar eine bekannte Sache, doch fand ich dieselben jetzt zum ersten Male in einer derartigen Anzahl.

GÉZA v. KISS ZU NEMESKÉR.

Ornithologische Beobachtungen in der Umgebung von Liboch.

Falco subbuteo L. Im Jahre 1912 der erste am 1. März. Lerchenfalken erscheinen mitunter im Spätwinter oder im zeitigen Frühjahr, lange Zeit vor der eigentlichen Ansiedelung, für kurze Dauer. Heuer brüteten einige Paare.

Cerchneis tinnunculus (L.). Mitte Feber 1912 ein Exemplar.

Syrnium aluco (L.). Brut- und Standvogel.

Glaucidium noctuum (RETZ.). Brutvogel.

Strix flammea L. Brütet im Kirchturme.

Bubo bubo (L.). Seltener Strichvogel.

Asio otus (L.). Brutvogel.

Asio otus (L.). Fészkel.

Asio accipitrinus (PALL.) 1912 okt. 17-én 30 darabot zavartam föl.

Caprimulgus europaeus L. Mindenütt fészkel; 1912 szept. 21-én még egy darab.

Micropus apus (L.). 1898 május 3-án láttam.

Hirundo rustica L. Érkezési adatok: Ápr. 11. 1898; ápr. 6. 1899; ápr. 11. 1900; ápr. 12. 1901; ápr. 22. 1903; ápr. 2. 1904; ápr. 10. 1906; ápr. 14. 1907; ápr. 4. 1908; márcz. 22. 1909; ápr. 6. 1910; ápr. 3. 1911; ápr. 1. 1912. Az 1912. évi őszi vonulás lefolyása a következő volt. Szept. 18-án még sok. Szept. végén és okt. elején kb. 60 drb. Láthatólag fiatal példányok voltak, melyek visszamaradtak és itt nyomorultul elpusztultak. Egy kelet felé néző házoldalon melegedtek reggelenként, hol sok hullájukat lehetett látni. Okt. 9-én láttam az utolsókat.

Chelidonaria urbica (L.). Érkezési adatok: Ápr. 25. 1899; ápr. 26. 1903; ápr. 14. 1904; ápr. 8. 1905; ápr. 19. 1909. Őszi vonulás 1912: szept. 17-én még sok; okt. elején néhány.

Cuculus canorus L. Érkezési adatok: Ápr. 15. 1899; ápr. 21. 1901; ápr. 26. 1903; ápr. 29. 1907 (állítólag már ápr. 16-án halottak); ápr. 24. 1912.

Coracias garrula L. 1912 márczius 20. és 22-én. Szép tavaszi napokon ez a nálunk ritka madárfaj szintén megszokott jönni rövid időre, jóval korábban mint a letelepedők. Több pár fészkel itt. 1912 szept. 14-én az utolsók.

Alcedo ispida L. 1912 febr. 18-án és ezután is néhányszor.

Oriolus oriolus (L.). Érkezési adatok: Apr. 27. 1898; május 18. 1900; május 7. 1901; május 1. 1903; ápr. 25. 1909; május 8. 1912.

Sturnus vulgaris L. Érkezési adatok: Febr. 18. 1900; febr. 23. 1901; febr. 9. 1903. 25 drb. → DK.; január 4. 1904. több, febr. 1-én 1 drb; febr. 22-én 18 → K; márczius 1-én 200 drb → É.; febr. 27. 1906; márczius 7. 1907; febr. 26. 1908; febr. 23. 1910; febr. 23. 1911; febr. 17. 1912. Ápr. 10-én ezrivel a Hirsens-taván.

Jynx torquilla L. Fészkel; 1912-ben ápr. 18-án érkezett.

Asio accipitrinus (PALL.). Am 17. Oktober 1912 wurden 30 Stück aufgesehecht.

Caprimulgus europaeus L. Allenthalben Brutvogel: am 21. Sept. 1912 noch ein Stück gesehen.

Micropus apus (L.). Am 3. Mai 1898 beobachtet.

Hirundo rustica L. Ankunftsdaten: 11. April 1898; 6. Apr. 1899; 11. Apr. 1900; 12. Apr. 1901; 22. Apr. 1903; 2. Apr. 1904; 10. Apr. 1906; 14. Apr. 1907; 4. Apr. 1908; 22. März 1909; 6. Apr. 1910; 3. Apr. 1911; 1. Apr. 1912. Der Herbstzug im Jahre 1912 gestaltete sich folgendermassen: Am 18. Sept. noch viele. Ende September und Anfangs Oktober waren noch etwa 60 Stück zu sehen. Offenbar waren es junge Tiere, welche zurückgeblieben waren und hier elend zugrunde gegangen sind. An einer Hausfassade gegen Osten sonnten sich morgens diese Tierchen, woselbst mehrere Kadaver aufgefunden wurden. Am 9. Oktober wurden die letzten gesehen.

Chelidonaria urbica (L.) Ankunftsdaten: 25. Apr. 1899; 26. Apr. 1903; 14. Apr. 1904; 8. Apr. 1905; 19. Apr. 1909. Herbstzug 1912: am 17. Sept. noch viele; Anfangs Oktober noch einige.

Cuculus canorus L. Ankunftsdaten: 15. Apr. 1899; 21. Apr. 1901; 26. Apr. 1903; 29. Apr. 1907 (soll schon am 16. Apr. gehört worden sein); 24. Apr. 1912.

Coracias garrula L. Am 20. und 22. März 1912. An schönen Frühjahrestagen zeigt sich auch dieser seltene Vogel für kurze Dauer, mitunter lange Zeit vor der eigentlichen Ansiedelung. In mehreren Paaren Brutvogel. Am 14. Sept. 1912 die letzten.

Alcedo cipida L. 18. Feber 1912 und auch später einigemale.

Oriolus oriolus (L.). Ankunftsdaten: 27. Apr. 1898; 18. Mai 1900; 7. Mai 1901; 1. Mai 1903; 25. Apr. 1909; 8. Mai 1912.

Sturnus vulgaris L. Ankunftsdaten: 18. Feber 1900; 23. Feber 1901; 9. Feber 1903; 25 St. → SO; 4. Jänner 1904 mehrere; 1. Feber 1 St., 22. Feber 18 St. → O.; 1. März 200 St. → N.; 27. Feber 1906; 7. März 1907; 26. Feber 1908; 23. Feber 1910; 23. Feber 1911; 17. Feber 1912; 10. April 1912. Tausende am Hirsener-See.

Jynx torquilla L. Brutvogel: Ankunft am 18. April 1912.

Upupa epops L. Fészkel. Érkezési adatok: Ápr. 17. 1901; ápr. 2. 1902; ápr. 17. 1907; ápr. 18. 1910; ápr. 24. 1912.

Lanius senator L. Fészkel; 1912-ben május 3-án érkezett.

Nucifraga caryocatactes macrorhyncha BRHM. 1911 őszén és telén nagyméretű beözönlését figyeltem meg. Sajnos a vonulás alatt igen sok elpusztult közülök, megfotgák vagy lelőtték őket, úgy hogy csak igen kevés példány tudott visszavonulni. Ezt a visszavonulást két ízben lehetett megfigyelni. Márczius 9-én Tugadl mellett láttak egy példányt, s márczius első felében Fröhlichsdorf mellett is egyet.

Cinclus cinclus (L.). Körülbelül 14 évvel ezelőtt láttam itt egy példányt.

Aegithalus caudatus (L.). Február folyamán több ízben láttam egy csapatot a parkban, a hol különösen a ribizkebokrok körül buzgózkodtak. Az ágak közelebbi megvizsgálása azt eredményezte, hogy a bokrokat igen erősen meglepte a pajzstetű. Nyilvánvaló, hogy ezeknek szólt a látogatás, s bármilyen kevésre is becsülhető ily apró állatka tápláló értéke, mégis, a milyen buzgóságot fejtenek ki a leszedésben, rövid idő alatt tetemes táplálékmenyiség jut a gyomorba.

Phylloscopus trochilus (L.). 1912 ápr. 4-én énekel.

Phylloscopus acredula (L.). 1912 ápr. 2-án, de már néhány nappal előbb is.

Turdus merula L. 1912 febr. 24-én énekel.

Turdus musicus L. 1912 márczius 3-án énekel.

Turdus iliacus L. 1912 ápr. 5-én.

Turdus pilaris L. 1912 febr. 15. és 18.

Ruticilla tithys (L.). Érkezési adatok: Ápr. 7. 1898; ápr. 6. 1900; ápr. 3. 1901; márczius 21. 1903; márczius 19. 1904; márczius 11. 1906; ápr. 13. 1907; márczius 15. 1908; márczius 22. 1909; márczius 24. 1910; márczius 24. 1911; márczius 24. 1912.

Ruticilla phoenicura (L.) Ápr. 12. 1912.

Luscinia luscinia (L.). Fészkel. Érkezési adatok: Ápr. 26. 1898; ápr. 29. 1900; ápr. 21. 1902; ápr. 27. 1903; ápr. 27. 1905; ápr. 27. 1906; ápr. 28. 1907; ápr. 19. 1909; ápr. 26. 1910; ápr. 27. 1912.

Saxicola oenanthe L. Fészkel. Érkezés ápr. 10. 1903; ápr. 7. 1904; ápr. 1. 1912.

Upupa epops L. Brutvogel. Anknftsdaten: 17. Apr. 1901; 2. Apr. 1902; 17. Apr. 1907; 18. Apr. 1910; 24. Apr. 1912.

Lanius senator L. Brutvogel: Im Jahre 1912 Anknft am 3. Mai.

Nucifraga caryocatactes macrorhyncha (BRHM.). Im Herbst und Winter 1911 war ein gewaltiger Zug vom Schlankschnabel zu beobachten. Leider sind zahlreiche Tiere unterwegs zugrundegegangen, abgefangen oder erlegt worden, so dass der Rückzug nur wenigen Exemplaren möglich war. In zwei Fällen konnte dieser beobachtet werden. Am 9. März ein Exemplar bei Tugadl und in der ersten Hälfte des Monates März bei Fröhlichsdorf ebenfalls ein Exemplar.

Cinclus cinclus (L.). Vor etwas 14 Jahren wurde hier ein Stück beobachtet.

Aegithalus caudatus (L.). Im Feber eine Schar einigemale im Park beobachtet, besonders am Johannisbeerstrauch eifrig suchend. Die nähere Untersuchung der Zweige ergab, dass der Strauch stark von der Schildlaus befallen war. Offenbar galt dieser der Besuch und so gering auch der Nährwert eines so minimalen Geschöpfes veranschlagt werden muss, so wird doch bei dem Eifer, den die Meisen beim Ablesen entwickeln, in kurzer Zeit eine ziemlich bedeutende Nahrungsmenge dem Magen zugeführt.

Phylloscopus trochilus (L.). Gesang am 4. April 1912.

Phylloscopus acredula (L.). Am 2. April 1912; auch schon einige Tage zuvor.

Turdus merula L. 24. Feber 1912 Gesang.

Turdus musicus L. Gesang am 3. März 1912.

Turdus iliacus L. 5. April 1912.

Turdus pilaris L. 15. und 18. Feber 1912.

Ruticilla tithys (L.). Anknftsdaten: 7. Apr. 1898; 6. Apr 1900; 3. Apr. 1901; 21. März 1903; 19. März 1904; 11. März 1906; 13. April 1907; 15. März 1908; 22. März 1909; 24. März 1910; 24. März 1911; 24. März 1912.

Ruticilla phoenicura (L.). 12. April 1912.

Luscinia luscinia (L.). Brutvogel. Anknftsdaten: 26. April 1898; 29. April 1900; 21. April 1902; 27. April 1903; 27. April 1905; 27. April 1906; 28. April 1907; 19. April 1909; 26. April 1910; 27. April 1912.

Saxicola oenanthe L. Brutvogel. Anknft: 10. Apr. 1903; 7. Apr. 1904; 1. Apr. 1912.

Pratincola rubicola (L.). Ápr. 6. 1900; ápr. 8. 1903; márcz. 6. 1912; ebben az évben egész nyáron itt volt egy pár.

Motacilla alba L. Márcz. 2. 1899; márcz. 19. 1900; márcz. 15. 1901; márcz. 13. 1903; márcz. 14. 1904; márcz. 16. 1905; márcz. 10. 1906; márcz. 12. 1907; márcz. 11. 1908; márcz. 26. 1910; márcz. 11. 1911; márcz. 4. 1912.

Motacilla boarula L. Febr. 18. 1912.

Anthus trivialis (L.) Ápr. 27. 1912.

Alauda arborea L. Márcz. 7. 1901; márcz. 3. 1910; márcz. 10. 1911; febr. 24. 1912. 1912 szept. 20. még vigan énekel.

Alauda arvensis L. Febr. 12. 1899; febr. 17. 1900; febr. 8. 1901; febr. 16. 1903; telelt 1903/04 telén; febr. 13. 1904 átvonulók; telelt 1905/06; febr. 28. 1911; febr. 18. 1912.

Emberiza calandru L. Fészkel. Márcz. 13. 1912.

Emberiza hortulana L. Fészkel. Ápr. 29. 1912.

Fringilla montifringilla L. Ápr. 6. 1912.

Serinus serinus (L.) Ápr. 16. 1900; ápr. 15. 1901; ápr. 4. 1903; ápr. 4. 1904; ápr. 11. 1905; ápr. 9. 1910.

Columba palumbus L. Márcz. 11. 1901; márcz. 4. 1908; márcz. 6. 1912.

Columba oenas L. Márcz. 3. 1908; márcz. 2. 1912.

Turtur turtur (L.) Néhá fészkel. Május 6. 1901; május 7. 1912.

Tetrao urogallus L. 1912 febr. 24-én egy kakas rendesen dűrög.

Tetrao tetrix L. 1912 okt. 13. és 16-án egy kakas még dűrög.

Bonasa bonasia (L.) 1912-ben kb. 20 pár. Febr. közepe óta dűrög.

Coturnix coturnix (L.) Szórványosan fészkel.

Oedienemus oedienemus (L.) Néhány pár fészkel. 1912 ápr. 6-án először szól. 1912 szept. 22. még egy darab.

Vanellus vanellus (L.) Febr. 15. 1912; febr. 25-én 29 → DK.; 1912 szept. 19 még 120 darab.

Ciconia ciconia (L.) 1912 febr. 15-én 2 drb; 1912 ápr. 24-én 8 drb → ÉNy.

Ardea cinerea L. 1912 január és február hónapokban. Nyáron át ismételten előkerült egy darab.

Gallinula chloropus L. Télen át, tavaszszal s a nyár egy részében egy példány.

Pratincola rubicola (L.). 6. April 1900; 8. April 1903; 6. März 1912; in diesem Jahre während des ganzen Sommers ein Paar.

Motacilla alba L. 2. März 1899; 19. März 1900; 15. März 1901; 13. März 1903; 14. März 1904; 16. März 1905; 10. März 1906; 12. März 1907; 11. März 1908; 26. März 1910; 11. März 1911; 4. März 1912.

Motacilla boarula L. 18. Feber 1912.

Anthus trivialis (L.). 27. April 1912.

Alauda arborea L. 7. März 1901; 3. März 1910; 10. März 1911; 24. Feber 1912. Am 20. Sept. 1912 noch lebhafter Gesang.

Alauda arvensis L. 12. Feber 1899; 17. Feber 1900; 8. Feber 1901; 16. Feber 1903. Überwinterte 1903/04; am 13. Feber 1904 Durchzügler. Überwinterte 1905/06; 28. Feber 1911; 18. Feber 1912.

Emberiza calandru L. Brutvogel. 13. März 1912.

Emberiza hortulana L. Brutvogel. 29. Apr. 1912.

Fringilla montifringilla L. 6. April 1912.

Serinus serinus (L.). 16. April 1900; 15. April 1901; 4. April 1903; 4. April 1904; 11. April 1905; 9. April 1910.

Columba palumbus L. 11. März 1901; 4. März 1908; 6. März 1912.

Columba oenas L. 3. März 1908; 2. März 1912.

Turtur turtur (L.). Brütet mitunter. 6. Mai 1901; 7. Mai 1912.

Tetrao urogallus L. Am 24. Feber 1912 regelrechte Balz eines Exemplares.

Tetrao tetrix L. Am 13. und 16. Oktober 1912 balz noch ein Hahn.

Bonasa bonasia (L.). 1912 etwa 20 Paare; Balz seit Mitte Feber.

Coturnix coturnix (L.). Vereinzelter Brutvogel.

Oedienemus oedienemus (L.). In einigen Paaren Brutvogel. Am 6. April 1912 Ruf. Am 22. Sept. 1912 noch ein Stück.

Vanellus vanellus (L.). 15. Feber 1912; am 25. Feber 29 St. → SO; 19. Sept. 1912 etwa 120 St.

Ciconia ciconia (L.). Am 15. Feber 1912 2 St.; 24. April 1912 8 St. → NW.

Ardea cinerea L. 1912 im Jänner und Feber. Während des Sommers wiederholt ein Exemplar.

Gallinula chloropus L. Während des Wiu-

Anser anser (L.) 1912 febr. 17-én 2 drb.
Anas boscas L. 1912 január és február
havában az Elbe folyón 50 darab; febr. 18.
párosan.

Larus ridibundus L. Szórványosan 1912
febr. havában.

Colymbus fluviatilis TUNST. 1911/12 telén
egy példány áttelelt.

LOOS KURT.

**Madárvonulási megfigyelések 1912 tava-
szán Buduában.** Megfigyelő: MENESDORFER
GUSZTÁV.

Budua déli Dalmáciában fekszik 42° 17'
é. sz. és 18° 50' k. h. (Greenwich) alatt.
Lakóhelyem egy Buduától keletre fekvő régi
erőd, mely közvetlenül a tengerből függő-
legesen kiemelkedő 83 méter magas szikla-
falán fekszik. Észak felől a 400 méter ma-
gas *Spas* hegy védi a bóra ellen, délfelé a
nyitott tengerre néz. Nyugat felé fekszik a
Jazy öböl, a melyet még nem is olyan régen
tengerág kötött össze a *Boche di Cattaro*-val.
Jelenleg 30—35 méter magasságban a tenger
színe fölött mély völgy húzódik a Boche felé.
Első látszatra azt hittem, hogy ez a mélyedés
szolgál majd a délfelől érkező madarak to-
vábbi vonulási útjául, de többszörösen azt az
érdekes tapasztalatot tettem, hogy a nappal
és csapatosan vonulók, mint darvak és golyák
délfelől jövet itt egyszerre keletnek fordulnak
a Skutari-tó felé. Alkalmasint a Zeta-, majd
később a Drina-völgyön iparkodnak észak
felé, ellenben a Boché és Herezegowina nagy
részét elkerülik. A vonulásról általános jel-
lemzést egyelőre még nem adhatok, de föl-
tűnt, hogy amolyan igazi tömeges vonulást
nem észleltem. Megfigyelési adataim a követ-
kezők:

Február 14. *Larus canus*, *Larus ridibun-*
dus, *Motacilla alba*, *Phylloscopus acredula*,
Turdus merula százával (még soha ennyit
nem láttam), az erőd udvarán 10 darab *Cac-*
cabis saxatilis; *Monticola solitaria* az erőd
falán; éjjel *Bubo bubo* és *Asio otus* szólnak

ters und Frühljahrs und eines Teiles des Som-
mers ein Stück gesehen.

Anser anser (L.). 17. Feber 1912 zwei St.

Anas boscas L. Jänner und Feber 1912
auf der Elbe 50 St.; 18. Feber paarweise.

Larus ridibundus L. Im Feber 1912 ver-
einzelt.

Colymbus fluviatilis TUNST. Ein Exemplar
überwinterte 1911/12.

KURT LOOS.

**Vogelzugsdaten vom Frühjahre 1912 aus
Budua.** Beobachter GUSTAV MENESDORFER

Budua in Süddalmatien liegt unter 42° 17'
nördl. Br. und 18° 50' öst. L. (Greenwich).
Meine Wohnung ist ein östlich von Budua
gelegenes altes aufgelassenes Fort, welches
auf eine unmittelbar aus dem Meere lotrecht
aufsteigende 83 Meter hohe Felswand ge-
baut ist. Gegen Norden ist dasselbe vom 400
Meter hohen „Spas“-Berg gegen Bora ge-
schützt, gegen Süden ist das offene Meer.
Nach Westen befindet sich die „Jazy“-Bucht,
welche noch vor gar nicht so langer Zeit
durch einen Meeresarm mit der *Boche di*
Cattaro verbunden war. Heute zieht sich
eine 30—35 Meter über dem Meeresspiegel
liegende Vertiefung gegen die Boche hin.
Der erste Anschein liess mich glauben, dass
die von Süden ankommenden Zugvögel diese
Vertiefung als Reiseweg gegen Norden wäh-
len werden, doch machte ich mehrmals die
interessante Erfahrung, dass die in Flügen
ziehenden Vögel, wie Störche und Kraniche,
von Süden herkommend, hier sich plötzlich
nach Osten gegen den See von Skutari
wandten. Möglicherweise ziehen sie dem
Zetatale und später dem Drinatale entlang
und meiden die Boche und den grössten
Teil der Herzegovina. Eine allgemeine Cha-
rakteristik des Zuges kann ich jetzt noch
nicht geben, doch ist es mir auffallend, dass
eigentliche Massenzüge nicht zur Beobach-
tung gelangten. Meine Aufzeichnungen sind
folgende:

14. Feber. *Larus canus*, *Larus ridibun-*
dus, *Motacilla alba*, *Phylloscopus acredula*,
Turdus merula zu Hunderten (noch niemals
beobachtete ich so viele), im Burghof 10
Caccabis saxatilis; auf der Burgmauer *Mon-*
ticola solitaria; nachts rufen *Bubo bubo* und

az erőd udvarában. 15. Ujak *Cerchneis tinnunculus*, *Ruticilla tithys*, *Corvus corax*. 17. *Pratincola rubetra*. 18. *Fringilla coelebs*; *Motacilla alba* igen sok. *Monticola solitaria* énekel; úgy látszik, itt állandó. 21. *Pyrrhocorax pyrrhocorax* 100—200 darab; *Sylvia sylvia*, *Larus canus*, *Larus ridibundus*, *Columba livia*, *Sylvia atricapilla*, *Sylvia nisoria*. 24. *Erithacus rubecula*. 25. *Turdus musicus* halkan énekel; *Sylvia atricapilla* énekel; *Cerchneis tinnunculus* fészket rak. 28. Ujjonnan érkezett *Columba oenas*. 29. Sok *Erithacus rubecula*. *Sylvia sylvia* és *atricapilla* énekelnek. *Turdus merula* jóval kevesebb, mint annakelötte. *Turdus musicus* énekel.

Márczius 1. *Stereorarius catarrhactes* 1 drb. *Larus canus* és *ridibundus*. *Pratincola rubicola*. 3. *Numenius arcuatus*. *Totanus totanus*, *Grus grus* 150 darab érkezik délről, hangosan krúgatva keringenek a Spas hegy fölött, majd elfordulnak keletnek, a Skutari-tó felé. 11. *Ciconia ciconia* 9 darab délről, hozzánk érkezve keletnek fordulnak a Skutari-tó felé. 12. Sok *Numenius arcuatus* vonul dél felé. *Caccabis saxatilis* kakas az erőd egyik falán félórán át dűrög. *Phylloscopus acredula* minden bokorban. *Bubo bubo* és *Syrnium aluco* szól. 14. *Larus canus* és *ridibundus*. Sok *Sylvia* és *Phylloscopus acredula*. 16. *Circætus gallicus*, *Ardea cinerea* a Jazy öblön fölfelé északnak. *Clivicola riparia* 8—10 darab és függőleges sziklafalon, mintha régi fészkelő helyeket keresnének. 18. *Vultur monachus* keletnek a hegységbe. *Grus grus* 13 darab délről, majd keletnek fordulnak a Skutari-tó felé. *Ciconia ciconia* 20 darab jön nyugatról és kelet felé vonul tovább (honnan, hová?). *Hirundo rustica*, *Saxicola oenanthe*, *Emberiza cia*. 20. *Grus grus*, három csapat, együtt kb. 200 darab érkeznek délről, egy ideig tévóznak, majd keletnek fordulnak a Skutari-tó felé. *Ardea cinerea* 5 darab északnak. 21. *Corvus frugilegus* 300 darab keletnek. *Grus grus* két csapat, ugyan úgy viselkednek mint a tegnapiak. *Columba palumbus*. 22. *Circætus gallicus*, *Anas boscas*. 23. *Clivicola riparia* a függőleges sziklafalon 10—12 drb állandóan itt. 24. Sok *Sylvia* érkezett, *Turdus merula* úgyszólván valamennyi eltiint már. 28. *Ardea cinerea* délkeletnek. *Anas crecca* és *querquedula* kb. 1600—1800 darab az

Asio otus im Burghofe. 15. Neue Vögel sind *Cerchneis tinnunculus*, *Ruticilla tithys* und *Corvus corax*. 17. *Pratincola rubicola*. 18. *Fringilla coelebs*; *Motacilla alba* sehr viele. *Monticola solitaria* singt: scheint hier ständig zu sein. 21. *Pyrrhocorax pyrrhocorax* 100—200 St.: *Sylvia sylvia*, *Larus canus*, *Larus ridibundus*, *Columba livia*, *Sylvia atricapilla*, *Sylvia nisoria*. 24. *Erithacus rubecula*. 25. *Turdus musicus* leise singend; *Sylvia atricapilla* singt; *Cerchneis tinnunculus* beim Nestbau. 28. Neu angekommen ist *Columba oenas*. 29. Viele *Erithacus rubecula*, *Sylvia sylvia* und *atricapilla* singen. *Turdus merula* bedeutend weniger als zuvor. *Turdus musicus* singt.

1. März. *Stereorarius catarrhactes* 1 St.; *Larus canus* und *ridibundus*. *Pratincola rubicola*. 3. *Numenius arcuatus*. *Totanus totanus*, *Grus grus* Flug von 150 Stück kommt von Süden her, kreisen laut rufend über dem Spas-Berg, machen dann einen Haken und fliegen nach Osten gegen den See von Skutari zu. 11. *Ciconia ciconia* 9 St. von Süden; hierher gelangt, wenden sie sich nach Osten dem See von Skutari zu. 12. Viele *Numenius arcuatus* ziehen gegen Süden. Lähnchen von *Caccabis saxatilis* balzt eine halbe Stunde lang auf der Burgmauer. *Phylloscopus acredula* in jedem Stranche. *Bubo bubo* und *Syrnium aluco* rufen. 14. *Larus canus* und *ridibundus*. Viele *Sylvien* und *Phylloscopus acredula*. 16. *Circætus gallicus*; *Ardea cinerea* über die Jazy-Bucht nach Norden ziehend. *Clivicola riparia* machen sich an der lotrechten Felswand zu schaffen, als ob sie alte Nisthöhlen untersuchten. 18. *Vultur monachus* nach Osten in das Gebirge. *Grus grus*, 13 St. kommen von Süden, wenden sich hier nach Osten gegen den See von Skutari. *Ciconia ciconia*, 20 St. kommen von Westen, ziehen nach Osten (woher, wohin?). *Hirundo rustica*, *Saxicola oenanthe*, *Emberiza cia*. 20. *Grus grus* 3 Flüge, insgesamt 200 Stück kommen von Süden, zandern eine Zeitlang, wenden sich dann nach Osten gegen den See von Skutari. *Ardea cinerea* 5 St. nach Norden. 21. *Corvus frugilegus* 300 Stück nach Osten. *Grus grus* 2 Flüge, verhalten sich genau so wie die gestrigen. *Columba palumbus*. 22. *Circætus gallicus*, *Anas boscas*. 23. *Clivicola riparia*

öbölben. **29.** *Phalacrocorax carbo* 6 darab. A Jazy öbölben kb. 2000 különbözö fajji *Anas*, a távolság miatt nem tudom öket meghatározni. **30** *Falco peregrinus*, *Upupa epops*, *Saxicola oenanthe* és *Ortygometra porzana*. **31.** *Vultur monachus*, *Saxicola oenanthe*.

Április 1. *Chelidonaria urbica* 40 darab, az elsők. *Upupa epops*, *Saxicola oenanthe*. **3.** *Corvus cornix*, 2 darab, itt ritka. *Garrulus glandarius* 3 darab; itt ritka. *Asio accipitrinus* 3 darab. Sok *Phylloscopus acredula*. **7.** *Chelidonaria urbica* 8 darab. *Ardea cinerea*, *Garrulus glandarius*, *Nycticorax nycticorax* 2 darab. *Numenius arcuatus*, *Saxicola oenanthe*. **9.** *Chelidonaria urbica*, *Saxicola oenanthe*, *Clivicola riparia*. **10.** *Hirundo rustica* 2 darab; úgy látszik, nem erre vezet a vonulási útja. *Chelidonaria urbica*, 3 csapat délnek. *Upupa epops* és *Luscinia luscinia*. **12.** *Luscinia luscinia*, 8 darab *Saxicola oenanthe*, *Chelidonaria urbica*, *Hirundo rustica* délnek. **14.** *Pratincola rubetra*; *Chelidonaria urbica* és *Hirundo rustica* délnek. *Saxicola oenanthe* a szobába jön legyeket fogni. **16.** *Micropus apus* 3 drb.; *Astur palumbarius*. **17.** *Merops apiaster* 16 darab, *Caprimulgus europaeus*, *Muscicapa collaris*, *Pratincola rubetra* 9 drb, *Saxicola oenanthe* 39 darab északra, 2 drb *Corvus cornix*. **19.** *Micropus apus* 30 darab. *Micropus melba* 130 darab, *Plegadis falcinellus* 80 darab. *Clivicola riparia* északra. *Turtur turtur* 2 darab. *Chelidonaria urbica* északra. **21.** *Ardea purpurea* 6 drb. *Ardea ralloides* 2 darab, *Nycticorax nycticorax* 10 darab. *Columba livia* 6 darab, *Turtur turtur*, *Muscicapa collaris* 3 drb. **23.** *Ardetta minuta* 2 drb *Plegadis falcinellus* 5 darab. *Lanius minor*. **25.** *Neophron perenopterus* 3 darab. *Coturnix coturnix*. Sok *Turtur turtur*. *Merops apiaster* északra vonul. 100 *Micropus melba* északra. **29.** *Ardea purpurea* 1 darab. *Micropus melba* 300 darab.

Május 4. *Circus aeruginosus*, 2 *Neophron perenopterus*, *Lanius minor*, *Monticola solitaria* itt költ. **6.** Löttem 2 darab *Neophron perenopterus* t; begyök üres, gyomruk repedésig megtöltve döglegyek nyüveivel, mellet-

an der lotrechten Felswand 10—12 ständig hier. **24.** Viele *Sylvien* angekommen, *Turdus merula* fast alle abgezogen. **28.** *Ardea cinerea* nach Südost ziehend. Zirka 1600—1800 *Anas querquedula* und *erecca* in der Bucht. **29.** *Phalacrocorax carbo* 6 St. In der Jazy-Bucht an die 2000 verschiedene Arten von Anatiden, welche infolge allzugrosser Entfernung nicht bestimmt werden können. **30.** *Falco peregrinus*, *Upupa epops*, *Saxicola oenanthe* und *Ortygometra porzana*. **31.** *Vultur monachus*, *Saxicola oenanthe*.

1. April. Die ersten *Chelidonaria urbica*, 40 St., *Upupa epops*, *Saxicola oenanthe*. **3.** *Corvus cornix* 2 St., hier selten. *Garrulus glandarius* 3 St., hier selten. *Asio accipitrinus* 3 St. Viele *Phylloscopus acredula*. **7.** *Chelidonaria urbica* 8 St. *Ardea cinerea*, *Garrulus glandarius*, 2 St. *Nycticorax nycticorax*, *Saxicola oenanthe*. **9.** *Chelidonaria urbica*, *Saxicola oenanthe*, *Clivicola riparia*. **10.** *Hirundo rustica* 2 St.; die Zugstrasse dieser Art scheint nicht hier durchzuführen. *Chelidonaria urbica* 3 Flüge nach Süd. *Upupa epops* und *Luscinia luscinia*. **12.** *Luscinia luscinia* singt. 8 St. *Saxicola oenanthe*, *Chelidonaria urbica* und *Hirundo rustica* nach Süden. **14.** *Saxicola oenanthe* kommt in das Zimmer Fliegen fangen. **16.** *Micropus apus* 3 St.; *Astur palumbarius*. **17.** *Merops apiaster* 16 St., *Caprimulgus europaeus*, *Muscicapa collaris*, *Pratincola rubetra* 9 St., *Saxicola oenanthe* 39 St. nach Norden; 2 Ex. *Corvus cornix*. **19.** *Micropus apus* 30 St., *Micropus melba* 130 St., *Plegadis falcinellus* 80 St. *Clivicola riparia* zieht nach Norden. 2 *Turtur turtur*. *Chelidonaria urbica* zieht nach Norden. **21.** *Ardea purpurea* 6 St., *Ardea ralloides* 2 St., *Nycticorax nycticorax* 10 St., *Columba livia* 6 St., *Turtur turtur*, *Muscicapa collaris* 3 St. **23.** *Ardetta minuta* 2 St., *Plegadis falcinellus* 5 St., *Lanius minor*. **25.** *Neophron perenopterus* 3 St., *Coturnix coturnix*. Viele *Turtur turtur*. *Merops apiaster* zieht nach Norden. 100 *Micropus melba* ziehen nördlich. **29.** *Ardea purpurea* 1 St., *Micropus melba* 30 St.

4. Mai. *Circus aeruginosus*, 2 *Neophron perenopterus*, *Lanius minor*, *Monticola solitaria* brütet. **6.** Zwei *Neophron perenopterus* erlegt; Kröpfe leer, Magen bis zum Platzen vollgestopft mit Larven von Schmeissfliegen.

tük néhány kutyadögből származó beldarab.
10. *Oriolus oriolus*, 3 darab *Accipiter nisus*
 1 darab. **15.** *Tringa maritima* 5 drb. *Sylvia*
curruca, *Sylvia orphea*, *Luscinia luscinia*
 énekelnek. *Hypolais hypolais*.

**Madárvonulási adatok és jegyzetek Neer-
 langbroekből.** BÁRÓ SNOUCKAERT VAN SCHAUBURG
 R.-tól IV. közlemény.¹

Őszi vonulás 1911.

A vonulás lefolyása a mi vidékünkön nem volt feltűnő, másutt észrevehetőbb volt. Szeptember havában azonban nem is csekély számban olyan faj érkezett hozzánk, a mely itt mindig ritka. Ez a faj a *Motacilla boarula*. Az első példány szept. 6-án érkezett és igen vad volt, elejtése nem sikerült, ugyanígy jártam a második példánnyal, a melyet szeptember 13-án láttam a házam közelében. Szeptember 25-én két példány jelentkezett s az egyiket szerencsésen el is ejtettem; gyűjteményemnek ez az első németalföldi példánya. Szeptember 29-én reggel meg éppen 5 drb jelent meg, a melyek közül kettőt sikerült lelőnöm; ezeken kívül még a következőket figyeltem meg: okt. 2-án 2 drb, okt. 6-án 1 drb, okt. 9-én 3 drb, okt. 16-án 2 drb, okt. 17-én 3 drb, okt. 18-án 2 drb, okt. 27-én 1 drb, okt. 31-én 1 drb, nov. 3, 18. 22 és decz. 23-án egy-egy darabot.

Közép sárszalonka az idén gyakori volt. Lakásom közelében, a hol eddig sohase láttam, szept. 18-án 2 drbot láttam és okt. 6-án lőttem egyet.

Magtöröket ezidén nem láttam; a múlt évben sok helyen lett megfigyelve.

Anas boschas igen sok volt.

Az utolsó *Motacilla alba* t okt. 18-án láttam, az utolsó 2 drb *Hirundo rustica* okt. 19-én volt látható a torony körül.

Szept. 13-a után többé nem láttam *Chelidonaria urbica*-t és szept. 19-én mutatkozott utoljára *Muscicapa grisola*.

Szept. 29-én keremben a *Columba palumbus* egy tojás héját találtam, a melyből éppen

¹ Az előzők szintén az Aquilában a IX. kötettől kezdve.

einige Darmfragmente von Hundeaas. **10.** *Oriolus oriolus* 3 St, *Accipiter nisus* 1 St. **15.** *Tringa maritima* 5 St. *Sylvia curruca*, *Sylvia orphea*, *Luscinia luscinia* singen. *Hypolais hypolais*.

**Vogelzugsdaten und Notizen aus Neer-
 langbroek.** Von Baron R. SNOUCKAERT VAN
 SCHAUBURG. IV. Bericht.¹

Herbstzug 1911.

Der Zug verlief in meiner Gegend ziemlich unauffällig; in anderen Landesteilen war er mehr bemerkbar. Der September brachte uns aber eine Art, die hier immer recht selten ist, und zwar in nicht sehr geringer Anzahl. Ich meine *Motacilla boarula*. Das erste Stück erschien am 6. Sept. und war sehr scheu; es gelang mir nicht es zu erbeuten; gerade so ging es mit einem zweiten Exemplare, das ich 13. Sept. am Wasser nahe meinem Hause sah. Am 25. Sept. erschienen zwei dieser Vögel und hatte ich das Glück einen davon schießen zu können, das erste holländische Exemplar meiner Sammlung! 29. Sept. morgens früh fand ich sogar fünf dieser Bachstelzen und erlegte zwei; weiter konstatierte ich 2. Okt. 2 St., 6. Okt. 1 St., 9. Okt. 3 St., 16. Okt. 2 St., 17. Okt. 3 St., 18. Okt. 2 St., 27. Okt. 1 St., 31. Okt. 1 St., 3. Nov. 1 St., 18. Nov., 22 und 23. Dez. je 1 Stück

Bekassinen gab es heuer recht viele. In der Umgebung meiner Wohnung, wo ich die Art bislang niemals beobachtet hatte, fand ich 18. Sept. 5 Stück und schoss 1 St. am 6. Oktober.

Tannenhäher, welche im vergangenen Herbste häufig in verschiedenen Lokalitäten Hollands beobachtet worden sind, kamen mir nicht zu Gesicht.

Enten (*boschas*) gab es in Menge.

Motacilla alba sah ich zuletzt 18. Oktober, *Hirundo rustica* in 2 Stücken am Kirchturm 19. Oktober.

Nach dem 13. Sept. kam keine *Chelidonaria urbica* mehr zur Beobachtung und 19. Sept. war das letzte Beobachtungsdatum von *Muscicapa grisola*.

Von *Columba palumbus* fand ich im Garten

¹ Die vorhergegangenen ebenfalls in *Aquila* von Bd. IX. an.

kibújt a fióka, a hég belseje még egészen nedves volt, befuttatva piros ereeskékkal. Okt. 3-án ugyanott egy alig néhány napos holt fiókát találtam a földön, a következő napon pedig két ilyen fiókát, melyeket alighanem a vihar dobált ki a fészekből. *Columba palumbus* késői költése tehát újból bebizonyult több ízben is.

Az első erdei pintyék okt. 3-án, az első szőlő rigók okt. 10-én jelentkeztek.

Okt. 11-én láttam az első erdei szalonkákat és dolmányos varjakat. (A németalföldi vadászok azt állítják, hogy ez a két faj ősszel mindig együtt érkezik!)

Mintogy ezidén millió számra termett a makk, természetesen nagy esapatokban jöttek az örvös galambok, hogy ezeken lakmározzanak. Ezzel szemben a múlt ősszel (1910) oly gyakori szajkók egyáltalában nem mutatkoztak.

Az első *Turdus pilaris*-t nov. 15-én láttam (igen későn). Ludak december első felében igen nagy számban vonultak át.

Parus ater gyakoribb volt, mint máskor; december 2-án rengeteg volt. Később is sokat láttam. Az enyhe tél következtében a seregélyek kisebb esapatokban itt teleltek.

Gyűjteményem csak kevéssel gyarapodott. Néhány *Nucifraga*, *Stercorarius crepidatus*, 2 *Larus minutus*, egyéb semmi különös.

am 29. Sept. eine Eischale, aus welcher das Junge erst eben ausgekrochen war, noch feucht, mit roten Äderchen. 3. Okt. fand ich dortselbst ein kleines, erst wenige Tage altes Junge von dieser Taube tot am Boden liegend und am folgenden Tage ganz in der Nähe zwei dieser pulli, wohl vom Sturm aus ihrem Neste geschleudert. Das späte Brüten von *palumbus* ist also wiederum einigemal bestätigt worden.

Die ersten Finken sah ich 3. Oktober, die ersten Rotdrosseln 10. Okt.

Am 11. Okt. beobachtete ich zuerst Waldschneepfen und Nebelkrähen, (die holländischen Jäger behaupten immer, diese zwei Arten kommen im Herbste zu gleicher Zeit bei uns an!)

Da es heuer millionenweise Eicheln gab, kamen selbstverständlich Ringeltauben in grossen Flügen, um sich an diesen Früchten gütlich zu tun. Dagegen erschienen die im vorigen Herbste (1910) so sehr häufigen Eichelhäher gar nicht.

Turdus pilaris sah ich zuerst 15. Nov. in einem Stücke (sehr spät). Gänse zogen während der ersten Dezemberhälfte in grosser Anzahl durch.

Parus ater war häufiger als sonst. Ich notierte die Art in Menge 2. Dez. Auch später sah ich recht viele. Stare blieben bei dem gelinden Wetter in einigen kleinen Flügen überwinternd.

Für meine Sammlung ging mir nur wenig zu. Einige *Nucifraga*, eine *Stercorarius crepidatus*, zwei *Larus minutus*, sonst nichts Aussergewöhnliches.

Tavaszi vonulás 1912. — Fröhjahrszug 1912.

Febr. 20. *Turdus musicus*.
 „ 20 *Vanellus vanellus*.
 Mart. 6. *Dendrocopus minor*.
 „ 11. *Motacilla alba*.
 „ 31. *Phylloscopus acredula*.
 Apr. 15. *Hirundo rustica*.
 „ 17. *Phylloscopus trochilus*.
 „ 17. *Anthus trivialis*.
 „ 19. *Cuculus canorus*.

Apr. 19. *Luscinia luscinia*.
 „ 23. *Sylvia atricapilla*.
 „ 28. *Oriolus oriolus*.
 „ 28. *Chelidonaria urbica*.
 „ 29. *Sylvia simplex*.
 Mai. 5 *Micropus apus*.
 „ 5. *Muscicapa grisola*.
 „ 6. *Sylvia sylvia*.
 „ 7. *Turtur turtur*.

Kiegészítő jegyzetek.

A tél, éppen úgy mint a múlt évi, ezáltal is igen enyhe és fagymentes volt, minimális havazással. Evvel szemben április első felében (a mikor egy madárfaj se érkezett) napokon át erős fagyok uralkodtak (-12°). A seregélyek egész télen át itt voltak és esapatosan tartózkodtak a réteken. Január 4-én láttam egy áttelelő énekes rigot. Mint-hogy se bükk- se tölgymakk nem volt, azért kimaradtak azok a pintytömegek is, melyek a múlt télen itt voltak; ebből a madárfajból azonban bizonyos mennyiség úgyis minden télen itt van. Fenyőpintyek teljesen kimaradtak. A zsezseinvázióból, a mely Hollandiában sok helyütt elég tekintélyes volt, itt semmit se észleltem.

Csak kevés madárhoz jutottam a tavaszi vonulás folyamán; egész közönséges fajok mellett egy szép *Tringa canutus* példányt kaptam nászruhában április 30-án.

Az 1911. évi madárvonulás Hollandiában.
Közlí dr. EKAMA H. — VI. közlemény.¹

Ergänzende Notizen.

Der Winter war wiederum, wie im Vorjahre, ausserordentlich mild und frostfrei. Schneefall minimal. Dagegen hatten wir in der ersten Aprilhälfte (in der ich keine einzige Vogelankunft verzeichnen konnte) scharfen Frost bis 12° , welcher viele Tage lang anhielt. Die Stare verliessen uns während des ganzen Winters nicht und hielten sich scharenweise auf den Wiesen auf. 4. Jänner sah ich eine überwinternde Singdrossel. Da keine Bucheckern oder Eicheln vorhanden waren, blieben die Finkenmengen des vorigen Winters aus; eine gewisse Anzahl dieser Vögel ist aber so wie so jeden Winter anwesend. Bergfinken blieben gänzlich aus. Von der Leinfinkeninvasion, die sich auch vielerorts in Holland recht bemerkbar machte, war hier nichts wahrzunehmen.

Ich erhielt vom Frühjahrszuge nur wenige Vögel; ausser einigen ganz gewöhnlichen, ein schönes Weibchen von *Tringa canutus* im Sommerkleide. (30. April.)

Der Vogelzug in Holland im Jahre 1911.
Zusammenstellung von Dr. H. EKAMA. VI. Bericht¹

Cuculus canorus L.

Először szólt: — Erster Ruf:

Dreischor	Apr. 15.	Tiel ²	Apr. 25.	Hendrik Ido Ambacht	Mai 1.
Middelharnis	" 17.	Blerick	" 26.	Uffelte	" 1.
's Heerarendskerke	" 18.	Voorburg	" 27.	Krimpen a/d. Lek	" 2.
Westmaas	" 19.	Oegstgeest	" 27.	de Bilt	" 3.
Ameide	" 21.	Rijswijk	" 27.	Hekendorp	" 5.
Schaesberg	" 22.	Zevenbergen	" 29.	Hoogkarspel	" 6.
Vogelenzang	" 22.	Nieuwerkerk	" 29.	Leerdam	" 7.
Slidrecht	" 24.	Putten	" 30.	Hollum	" 8.

Utoljára szólt: — Letzter Ruf:

Westmaas	Jul. 8.	Hollum ³	Jul. 15.	Ameide	Jul. 17.
Nieuwerkerk	" 10.	Zevenbergen	" 15.	Voorburg	" 29.

¹ Az előzőek az *Aquila* IX. kötetétől kezdődőleg jelentek meg.

² Már ápr. 8-án látták.

Utoljára látták aug. 3.

¹ Die vorangehenden erschienen ebenfalls in der *Aquila* vom Bd IX. an.

² Gesehen schon am 8. April.

³ Zum letztenmal gesehen am 3. August.

Hirundo rustica L.

Megjöttek az első: — Die erste gesehen:

Gommelsdijk	Apr. 9.	<i>Loenen a d. Vecht</i>	Apr. 16.	<i>Middelharnis</i>	Apr. 18.
's Heerarendskerke	" 12.	Ameide	" 16.	<i>Utrecht</i>	" 19.
Blerick	" 12.	IJselmuiden	" 16.	de Bilt	" 19.
<i>Dreischor</i> ¹	" 13.	<i>Hoogkarspel</i>	" 17.	Leerdam	" 20.
<i>Rotterdam</i>	" 14.	Oegstgeest	" 17.	Westmaas	" 22.
Schaesberg	" 14.	Tiel	" 17.	Heerde	" 23.
Heemstede	" 14.	Rotterdam	" 17.	<i>Oudenbosch</i>	" 23.
<i>Dubbeldam</i>	" 14.	<i>Hekendorp</i>	" 17.	Houten	" 24.
Nieuwerkerk	" 15.	Baarn	" 17.	<i>Krimpen a/d Lek</i>	" 27.
Burgh	" 16.	Rijswijk	" 17.	Voorburg	" 28.
<i>Hillegersberg</i>	" 16.	Venlo	" 18.	Hollum	Mai. 21.

Utoljára látták: — Die letzten wurden gesehen:

Schaesberg	Sept. 14.	Hoogkarspel	Okt. 7.	Hollum	Okt. 15.
<i>de Bilt</i>	Okt. 3.	Heerde	" 8.	Vlissingen	" 16.
Ameide	" 5.	<i>Oudenbosch</i>	" 9.	Westmaas	" 16.
Baarn	" 6.	Dubbeldam	" 9.	Voorburg	" 17.
Leerdam	" 6.	<i>Zevenbergen</i>	" 12.	<i>Loenen a/d Vecht</i>	" 21.
<i>Dreischor</i>	" 6.	Sommelsdijk	" 13.	Oegstgeest	" 21.
		Nieuwerkerk	" 14.		

Luscinia luscinia (L).

Először énekelt: — Die erste wurde gehört:

Heemstede	Apr. 18.	Voorburg	Apr. 21.	Oegstgeest	Apr. 22.
Schaesberg	" 19.	Heerde	" 22.	Oudenbosch	" 27.

Corvus cornix L.

Az utolsókat látták: — Die letzten wurden gesehen:

Hillegersberg	Mart. 2.	Oegstgeest	Apr. 2.	Dubbeldam	Apr. 14.
Hollum	" 14.	Blerick	" 3.	Gouda/Oudewater	" 14.
Hoogkarspel	" 22.	de Bilt	" 10.	Zwolle/Kampen	" 15.
Oudenbosch	" 23.	Barendrecht/IJsel-		Ameide	" 16.
Rotterdam	" 25.	monde	" 11.	Charlois	" 16.
Apeldoorn	" 28.	Nieuwerkerk	" 13.	Westmaas	" 22.
Wassenaar	Apr. 2.	Nieuwersluis	" 14.	Tiel	" 29.
		Vogelenzang	" 14.		

¹ A *cursiv* nyomással feltüntetett állomások nem „füsti fecskét“, hanem csak „fecskét“ jelentenek, de az adatok a legnagyobb valószínűséggel füsti fecskére vonatkoznak.

¹ Die mit *kursivem* Drucke bezeichneten Stationen berichten nicht über „Rauchschwalben“, sondern nur über „Schwalben“, doch beziehen sich die Daten dennoch mit grösster Wahrscheinlichkeit auf die Rauchschwalbe.

Megjötték az elsők: — Die ersten angekommen:

Heemstede	Okt. 3.	Heerde	Okt. 9.	Nieuwerkerk	Okt. 16.
Ameide	" 3.	Roosendaal	" 10.	Zevenbergen	" 17.
Hoogkarspel	" 5.	Hulst	" 10.	Biesbosch	" 18.
Hekendorp	" 5.	de Bilt	" 12.	Hollum	" 19.
Dreischor	" 7.	Tiel	" 12.	Leiden	" 19.
Dubbeldam	" 7.	Oudewater	" 13.	Leerdam	" 29.
Oegstgeest	" 9.	Westmaas	" 13.	Amsterdam	" 29.
		Rotterdam	" 15.		

Ciconia ciconia (L.).

Megjötték az elsők: — Die ersten sind angekommen:

Hendrik Ido Ambacht ¹	Febr. 21.	Alblasserdam ²	Mart. 13.	Leerdam ²	Mart. 23.
Hendrik Ido Ambacht ¹	Mart. 20.	Huiste Kinderdijk ²	" 16.	Sliedrecht ¹	" 24.
Hendrik Ido Ambacht ²	Apr. 1.	Papendrecht	" 20.	Blerick	" 24.
Hendrik Ido Ambacht ³	" 20.	Hekendorp	" 20.	Rotterdam	" 24.
Montfoort ²	Febr. 27.	Hekendorp ²	Apr. 18.	Rijswijk	" 26.
Zegwaard	Mart. 9.	Hillegersberg ¹	Mart. 21.	Schiedam ²	Apr. 8.
Westmaas ²	" 10.	Hillegersberg ²	Mai 6.	Nieuwerkerk	" 14.
Westmaas ³	" 23.	Mijnsheerenland ²	Mart. 21.	Huize Ravenstein	
Heerde	" 11.	Hoogkarspel	" 21.	bij Geldermalsen ²	" 14.
		Kastel Maurich		Houten ²	" 19.
		bei Vught ²	" 21.	Zalt Bommel ²	" 20.
		Ameide ²	" 21.	Zalt Bommel ³	" 21.
		Ameide ³	" 22.	Apeldoorn	" 21.
		Rhoon ²	" 23.		

Elvonult: — Weggezogen:

Westmaas	Aug. 16.	Leerdam	Aug. 24.	Zegwaard	Sept. 8.
Hoogkarspel	" 23.	Hekendorp	" 26.	Houten	" 14.
		Ameide	" 27.		

Vanellus vanellus (L.).

Megjötték az elsők: — Die ersten sind angekommen:

bij Ouddorp	Jan. 30.	Kampereiland	Febr. 23.	Oegstgeest	Mart. 1.
's Heerarendskerke	Febr. 7.	Houten	" 26.	Hekendorp	" 5.
Dubbeldam	" 13.	Broek bij Joure	" 27.	Ameide	" 5.
Ter Aar (Z. H.)	" 18.	Nieuwerkerk	" 27.	Lekkerkerk	" 5.
Ruinen	" 18.	Alkmaar	" 27.	Meppel	" 6.
Hollum	" 18.	Sliedrecht	Mart. 1.	Heerde	" 7.
Oosterboer	" 18.	Westmaas	" 1.	Leiden/den Haag	" 12.

Elvonult: — Weggezogen:

Heerde	Okt. 5.	Hollum	Nov. 19.	Abconde	Dec. 26.
		Lekkerkerk	Dec. 20.		

¹ Nem maradt itt.² A régi fészekre jött.³ Párja is megjött.¹ Wieder abgereist.² Ankunft an dem alten Nest.³ Erschien auch das andere Paar.

Madárvonulási megfigyelések Jaroslawból.
Megfigyelő PASCSENKO SZERGEJ.

Őszi vonulás 1911.

Augusztus 21. *Hirundo rustica* és *Sylvia atricapilla* csapatokban vonulnak **22.** *Pinicola erythrina* vonul. **23.** *Crex crex* vonul. **26** Első *Parus ater*. **28.** Jaroslawtól 10 versztnyire *Nucifraga caryocatactes* csapat. **31.** *Clivicola riparia* csapatok.

Szeptember 1. *Anser anser* csapat, 25 drb. **2.** *Nucifraga caryocatactes*-ből egy pár. **5.** *Phylloscopus trochilus* csapatokban. **6.** *Loxia bifasciata* kezd jelentkezni. **8.** *Parus ater* vonulása nagyobb méreteket ölt. **11.** *Parus ater* 100-as csapatokban. **12.** *Accentor modularis* vonul. **13.** *Grus grus* vonul. **14.** *Ruticilla phoenicurus* mutatkozik. **24.** *Turdus musicus* vonul. **28** A város közelében egy pár *Cygnus cygnus*.

Október 1. *Alauda arvensis* vonulása kulminál. **3.** Északról megjelenik *Fringilla montifringilla*. **5.** *Phylloscopus acredula* vonal. **6.** *Cannabina linaria* északról megjött. **7.** *Fringilla coelebs* tömeges vonulása. **13.** *Corvus frugilegus* vonulása befejezéshez közeledik. *Regulus regulus* kóborol. **14.** Utolsó *Phylloscopus acredula*. **15.** *Turdus pilaris* nagy csapatokban. **18.** *Cygnus cygnus* a város közelében nagy csapatokban. **21.** Utolsó *Corvus frugilegus*. **22.** Utolsó 2 darab *Fringilla coelebs*.

November 2 *Cygnus cygnus* 32 darab egy csapatban. *Loxia bifasciata* számos. **5.** *Aegithalus caudatus* számos; utolsó *Erithacus rubecula*. **15.** Északról megjelenik. *Pinicola enucleator*.

Vogelzugsdaten aus Jaroslaw. Beobachter
SERGEJ PASCHTSCHENKO.

Herbstzug 1911.

21. August. *Hirundo rustica* und *Sylvia atricapilla* ziehen in Flügen. **22.** *Pinicola erythrina* zieht **23.** *Crex crex* ziehend. **26.** Erster *Parus ater*. **28.** Ein Flug *Nucifraga caryocatactes* 10 Werst von Jaroslaw entfernt. **31.** Flüge von *Clivicola riparia*.

1. September. Aus 25 Stück bestehender Flug von *Anser anser*. **2** Ein Paar *Nucifraga caryocatactes*. **5.** *Phylloscopus trochilus* in Flügen. **6.** *Loxia bifasciata* beginnt zu ziehen. **8.** Zug von *Parus ater* wird stärker. **11.** *Parus ater* in Flügen von 100 St. **12.** *Accentor modularis* zieht. **13.** *Grus grus* zieht. **14.** *Ruticilla phoenicurus* zeigt sich. **24.** *Turdus musicus* zieht. **28.** In der Nähe der Stadt ein Paar *Cygnus cygnus*.

1. Oktober. Zug von *Alauda arvensis* hat den Höhepunkt erreicht. **3.** Von Norden erscheint *Fringilla montifringilla*. **5.** *Phylloscopus acredula* zieht **6.** Von Norden ist *Cannabina linaria* erschienen. **7.** Massenzug von *Fringilla coelebs*. **13.** Zug von *Corvus frugilegus* naht sich seinem Ende. *Regulus regulus* auf dem Striehe. **14.** Letzter *Phylloscopus acredula*. **15.** *Turdus pilaris* in grossen Flügen. **18.** In der Nähe der Stadt *Cygnus cygnus* in grossen Flügen. **21.** Letzte *Corvus frugilegus*. **22.** Letzte zwei *Fringilla coelebs*.

2. November. In einem Fluge 32 *Cygnus cygnus*. *Loxia bifasciata* häufig. **5.** *Aegithalus caudatus* zahlreich. Letztes *Erithacus rubecula*. **15.** Von Norden erscheint *Pinicola enucleator*.

Tavaszi vonulás 1912. — Fröhjahrszug 1912.

Mart. 7. *Corvus frugilegus*.
„ 24. *Sturnus vulgaris*.
„ 25 *Cannabina linaria*.
„ 27. *Alauda arvensis*
„ 30. *Fringilla coelebs*
Apr. 1. *Turdus merula*.
„ 3. *Vanellus vanellus*.
„ 12. *Larus ridibundus*.
„ 13. *Anas boschas*.
„ 13. *Turdus musicus*.
„ 14. *Turdus pilaris*.
„ 16. *Anthus pratensis*.

Apr. 17. *Erithacus rubecula*.
„ 17. *Emberiza schoeniclus*.
„ 18. *Numenius arcuatus*.
„ 18. *Grus grus*.
„ 19. *Anthus trivialis*.
„ 19. *Phylloscopus acredula*.
„ 21. *Scolopax rusticola*.
„ 21. *Turdus iliacus*.
„ 24. *Otocorys alpestris* (átvonulás —
Durchzug).
„ 27. *Cyanecula suecica* et *Cyanecula leucocyanea*.
„ 28. *Phylloscopus trochilus*.